

Eriarvoistumisen rakentuminen kilpaurheilussa

Vanhempien taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman merkitys lasten sekä nuorten tavoitteellisessa urheilussa

Sosiaalitieteiden kandidaatin tutkielma

Laatija:
Tinja Ahtola

18.12.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Sosiaalitieteet
Tekijä: Tinja Ahtola
Otsikko: Eriarvoistumisen rakentuminen kilpaurheilussa
Ohjaaja: Sosiologian yliopistonlehtori Kaisa Kuurne
Sivumäärä: 43 sivua
Päivämäärä: 18.12.2025

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen lasten ja nuorten eriarvoistumisen rakentumista kilpaurheilussa vanhempien taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten pääomien näkökulmista. Integroivan kirjallisuuskatsauksen aineistona käytän 11 tutkimusta (n=11), jotka on julkaistu vuoden 2010 jälkeen. Aineistoni pääpaino on vertaisarvioituissa tutkimusartikkeleissa, mutta hyödynnän lisäksi kansallisia väestötutkimuksia. Valitsin aineistoni sen perusteella, että ne käsittelevät lasten ja nuorten urheilua monipuolisesti talouden, vanhempien luokkaan sidottujen resurssien sekä urheiluseurojen näkökulmista.

Tutkimukseni teoreettinen lähtökohta on Pierre Bourdieun pääomateoria (1984, 1986), jossa Bourdieu erottaa taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteet. Ne kuvaavat tutkimuksessani vanhempien luokka-asemaan sidottuja resursseja, jotka muodostavat lapsille sekä nuorille mahdollisuuksia ja esteitä kilpaurheiluun osallistumisessa sekä sen parissa pysymisessä. Näen kilpaurheilun sosiaalisena kenttänä, jossa vanhempien luokkasidonnaiset pääomat realisoituvat konkreettisesti urheilumahdollisuuksiksi lapsille ja nuorille. Tutkielmani keskeinen tavoite oli käsitellä taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa yhdessä tutkimuksessa pääomien keskinäisriippuvuuden hahmottamiseksi kilpaurheilun eriarvoisuuden kontekstissa.

Kilpaurheiluharrastusten kustannukset ovat kasvaneet voimakkaasti 2000-luvulla harrastusintensiteetin kasvun ja yleisen kustannustason nousun seurauksena. Aineistosta ilmenee, että vanhempien koulutus- sekä tulotasolla on yhteys yhä nuorempien lasten harrastamisen mahdollisuuksiin. Korkeampi koulutus edistää taloudellisen pääoman kartuttamista ja taloudellisen pääoman avulla vanhempi voi saada urheilukulttuurista pääomaa itselleen sekä lapsilleen. Urheilukulttuurinen pääoma on koulutuksen lisäksi keskeinen kulttuurinen resurssi, jolla on merkitystä lasten urheiluharrastusten aloittamiseen sekä harrastusintensiteettiin. Vanhempien taloudelliset ja kulttuuriset pääomat ovat tärkeitä resursseja, joiden avulla lapset ja nuoret pääsevät osaksi sosiaalisia verkostoja sekä niiden tuottamia hyötyjä. Vanhempien sosiaalisella pääomalla, erityisesti lähiverkostoilla, on merkitystä lasten harrastusmahdollisuuksien kannalta.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kilpaurheilu on luokkasidonnaista, sillä se suosii niitä lapsia ja nuoria, joiden vanhemmilla on eniten pääomia. Aineiston perusteella vanhempien taloudellisella pääomalla on keskeisin merkitys lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuudelle. Korkeamman tulotason perheiden lapset pystyvät osallistumaan urheiluseuratoimintaan, harjoittelemaan enemmän ja valitsemaan urheilulajinsa muita useammin. Lasten ja nuorten kilpaurheilu edellyttää ajallisia sekä taloudellisia resursseja, joita korkeampaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvilla vanhemmilla on enemmän lastensa konkreettiseen sekä emotionaaliseen tukemiseen urheilun arjessa. Eriarvoistavat rakenteet syrjivät etenkin lapsia, joiden vanhempien taloudelliset, kulttuuriset sekä sosiaaliset resurssit ovat heikkomat.

Kilpaurheilu on yksi instituutio, joka uusintaa sosiaalisen hierarkian logiikkaa. Kilpaurheilun eriarvoisuudella on yhteiskunnallisia seurauksia sosiaalisen eriytymisen, terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Tulevaisuudessa lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuuteen liittyvien epäkohtien tunnistaminen on tärkeää sekä yhdenvertaisuuden että sosiaalisen muutoksen edistämiseksi. Lisätutkimuksen tarve paikantuu erityisesti vanhempien resurssien kerrostuneisuudesta seuraavan eriarvoisuuden ja sen vaikutusten tutkimiseen lasten ja nuorten elämässä. Lisäksi kilpaurheilun kustannuskehitystä ja sen taustatekijöitä tulisi tutkia tarkemmin, sillä kohonneet kustannukset ovat vaikuttaneet keskeisesti eriarvoisuuden lisääntymiseen kilpaurheilun kentällä.

Avainsanat: Bourdieun pääomateoria, eriarvoisuus, kilpaurheilu, lapset, luokka, nuoret, vanhemmat

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Lasten ja nuorten kilpaurheilu nyky-yhteiskunnassa	6
3	Kilpaurheilu aiemman tutkimuksen valossa	9
4	Teoreettiset lähtökohdat	12
4.1	Luokka-asema	12
4.2	Pierre Bourdieun pääomateoria	13
4.2.1	Taloudellinen pääoma	13
4.2.2	Kulttuurinen pääoma	14
4.2.3	Sosiaalinen pääoma	15
4.2.4	Pääomien yhteen kietoutuminen kilpaurheilun kentällä	16
4.3	Vanhempien tuki pääomien valossa	17
4.3.1	Arkinen tuki	18
4.3.2	Henkinen tuki	19
5	Tutkimusasetelma	21
5.1	Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset	21
5.2	Aineisto	22
5.3	Menetelmät	26
6	Eriarvoisuus lasten ja nuorten kilpaurheilussa	28
6.1	Vanhempien pääomat lasten kilpaurheilussa	28
6.1.1	Kilpaurheilun kustannukset ja vanhempien taloudelliset resurssit	28
6.1.2	Vanhempien koulutustaso ja urheilukulttuurinen pääoma	32
6.1.3	Arjen perheen ja sosiaalisten verkostojen merkitys	34
6.1.4	Taloudellisten, kulttuuristen sekä sosiaalisten resurssien yhteen kietoutuminen	35
6.2	Vanhempien tuki lasten kilpaurheilussa	36
6.2.1	Vanhempien taloudellisten ja ajallisten resurssien kohdentamisen mahdollisuudet kilpaurheilun arjessa	38
6.2.2	Henkinen tuki ja urheilijan hyvinvointi	39
7	Johtopäätökset	42
	Lähteet	47

1 Johdanto

Kilpaurheilu on tyypillisesti ajallista sekä rahallista panostusta vaativaa ja näin ollen sen harrastaminen edellyttää perheiltä sekä taloudellista että sosiaalista tukea urheilivalle lapselle tai nuorelle. Minulla on erityinen kiinnostus aihetta kohtaan, sillä toimin 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten valmentajana joukkuevoimistelussa. Olen kohdannut työssäni urheilijoita, jotka joutuvat jättämään välistä lajiin kuuluvia elämyksiä urheilijana tai pahimmillaan lopettamaan urheiluharrastuksen perheen vähäisen taloudellisen tai sosiaalisen tuen vaikutuksesta. Lasten ja nuorten kilpaurheiluun liittyen on siis havaittavissa eriarvoisia lähtökohtia, jotka vaikuttavat mahdollisuuteen urheilla omasta motivaatiosta tai taitotasosta huolimatta.

Lasten ja nuorten eriarvoisella pääsyllä urheilun pariin on merkitystä myös yhteiskunnallisesti, sillä urheilulla on yhteys fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä sosiaaliin hyötyihin. Tutkimukset osoittavat, että liikunnan vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin on merkityksellinen niin fyysisellä, psyykkisellä kuin sosiaalisellakin tasolla. Fyysisellä tasolla liikunnalla on keskeinen rooli lapsen ja nuoren luuston sekä motoristen taitojen kehityksessä. (UKK-instituutti 2023.) Lapsuus- ja nuoruusiässä joukkueurheilun harrastaminen tukee itsetuntoa ja kehittää sosiaalisia kykyjä, kuten vuorovaikutustaitoja. Lapsuusaikana omaksuttu aktiivinen elämäntapa jää yleensä osaksi elämänrytmiä ja aikuisiässä liikunnallisuudella voidaan vähentää tehokkaasti sairauksien riskejä (UKK-instituutti 2023). Fyysiseen aktiivisuuteen kytkeytyvät tekijät ja yhteydet niiden välillä ovat tärkeitä tunnistaa kansanterveydellisin perustein (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017, 83). Näin ollen urheilun eriarvoisuuteen liittyy laajempia yhteiskunnallisia seurauksia.

Terveyserot väestöryhmien välillä muodostuvat erilaisten sosioekonomisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta ja ne ovat yksi merkittävimmistä ongelmista suomalaisessa yhteiskunnassa. Aktiivinen liikkuminen lieventää sosioekonomisiin eroihin liittyviä terveysriskejä, mutta eriarvoinen pääsy liikunnan pariin rajoittaa sen potentiaalia kaventaa terveyseroja yhteiskunnassa. Sen taustalla ovat osaltaan urheiluharrastusten kasvaneet kustannukset, sillä yhä useammat jäävät liikuntaharrastusten ulkopuolelle etenkin silloin, kun kyse on aktiivisesta ja tavoitteellisesta urheilutoiminnasta. (Harkimo, Virta & Paajanen, 2016, 10–17.) Liikuntalaissa (390/2015) säädetään julkisen vallan liikuntapoliittisesta toiminnasta sekä resurssien kohdentamisesta siten, että liikuntalaissa määritellyt tavoitteet eriarvoisuuden

vähentämisestä ja väestöryhmien yhdenvertaisista mahdollisuuksista harrastaa liikuntaa toteutuvat. Viime vuosina hallitus on kuitenkin tehnyt päätöksiä sosiaaliturvan leikkauksista samalla, kun asumisen ja muiden elinkustannusten hinnat ovat kasvaneet. Nämä tekijät sekä työmarkkinoiden epävarmuus ovat haastaneet etenkin yksinhuoltajaperheiden ja monilapsisten perheiden toimeentuloa, minkä seurauksena lasten harrastaminen ei ole yhdenvertaisesti mahdollista jokaisessa perheessä.

Tutkin eriarvoistumisen rakentumista lasten ja nuorten kilpaurheilussa vanhempien taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten pääomien näkökulmasta. Perusopetuksessa ja toisella asteella opiskelevista lapsista ja nuorista vain noin kolmasosa täyttää liikkumissuosituksen ja liikunta- tai urheiluseuratoiminnassa ovat mukana noin puolet 9–20-vuotiaista (Kokko & Hämylä, 2025, 6–7). Tutkimusaiheeni on tärkeä sen vuoksi, että vanhempien pääomien epätasaisen jakautumisen seurauksena lasten ja nuorten pääsy tavoitteellisen urheilun pariin ei ole yhdenvertaista. Eriarvoisuudella on seurauksia yksilön hyvinvoinnille ja laajemmin yhteiskunnallisesti, kun urheilun terveysvaikutukset ja sen myötä opittavat taidot eivät ole kaikkien saavutettavissa. Tutkimus ja tietoisuus eriarvoisesta urheilukulttuurista on merkityksellistä, sillä tutkimuksen avulla voidaan osoittaa taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden kytköksiä urheiluun.

Seuraavassa luvussa esittelen lasten ja nuorten kilpaurheilua nyky-yhteiskunnassa sen ominaisuuksien sekä kustannusten osalta. Kolmannessa luvussa erittelen aiempaa tutkimusta lasten sekä nuorten kilpaurheilusta ja neljännessä luvussa käsittelen tutkimukseni teoreettisia lähtökohtia. Viides luku koskee tutkimusasetelmaa eli tutkimukseni tavoitteita, aineistoa ja menetelmiä. Kuudennessa luvussa analysoin aineistoa ja seitsemännessä eli viimeisessä luvussa tiivistän keskeiset tulokset johtopäätöksiksi ja yhdistän ne laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

2 Lasten ja nuorten kilpaurheilu nyky-yhteiskunnassa

Kilpaurheilu

Kilpaurheilulla tarkoitetaan tavoitteellista ja kilpailullista urheilutoimintaa yksilö- tai joukkuelajeissa. Kilpaurheilu opettaa fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia taitoja ja sillä on merkittäviä hyvinvointivaikutuksia, jotka ovat yhteydessä elämänlaatuun. Kilpaurheilu luo sisältöä sekä rytmiä lasten ja nuorten arkielämään. Parhaimmillaan se vahvistaa itsetuntoa, tuottaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tarjoaa elinikäisiä elämyksiä. Kilpaurheiluun liittyy kuitenkin myös riski- ja kuormitustekijöitä, jotka vaikuttavat urheilijaan psyykkisellä tasolla. Yleisesti urheilu tukee mielenterveyttä, mutta etenkin totinen urheilu hyvin nuorena iässä altistaa riskeille henkisen hyvinvoinnin suhteen. Suuret harjoittelumäärät ovat olennainen osa sekä lasten että nuorten kilpailullista harrastamista ja varhainen erikoistuminen tietyn lajin kilpailijaksi tuo mukanaan yksipuolista harjoittelua, mikä altistaa loukkaantumisille. (Ahto & Kaski, 2021, 38–39.) Vanhemmilta saatava henkinen tuki on tärkeää psyykkiselle kuormitukselle altistuvan nuoren urheilijan motivaatiolle, innolle, henkiselle palautumiselle ja turvallisuuden tunteelle.

Kilpaurheilu sitouttaa vahvasti paitsi urheilijan, mutta myös perheen muun muassa kustannusten, kuljetusten ja kannustamisen kautta. Urheilijan aikataulut muotoutuvat yleensä koko perheen aikatauluiksi ja perheen yhteisen ajan sekä tavoitteellisen urheilun välille syntyy jännitteitä, kun urheilu vie runsaasti aikaa perheen arjesta. Osa vanhemmista ottaa kilpaurheilun vaatimukset hyvin vastaan, ja he ovat hyvin kiinnostuneita lapsen kehittymisestä urheilijana. Tällaiset vanhemmat ovat usein vahvasti sitoutuneita myös seuratoimintaan. Olen kohdannut työssäni joukkuevoimistelupalmentajana sellaisia vanhempia, jotka haluavat priorisoida lapsen koulutyön ja perheen yhteisen ajan, esimerkiksi lomamatkat, tärkeiden urheilutapahtumien, kuten kilpailujen, ohi. Tällaisissa tilanteissa urheilijoilla jää treenejä sekä kilpailuja välistä itsestään riippumattomista syistä.

Kilpaurheilun kustannukset

Siitä huolimatta, että tutkimuksessani käsitellään laajemmin lasten ja nuorten urheilumahdollisuuksiin vaikuttavia tekijöitä niin vanhempien taloudelliseen pääomaan liittyvien resurssien osalta kilpaurheilun kustannusten kasvu ja kotitalouksien taloudellinen tilanne ovat erittäin keskeisiä lasten ja nuorten eriarvoisuuden kannalta.

Tilastokeskuksen (2023) mukaan Suomessa alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista noin 179 000 elää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä ja Tulonjakotilaston (2024) julkaisusta selviää, että vuonna 2023 yli 123 000 lasta eli pienituloisissa asutokunnissa. Poliitikassa on tehty useamman hallituskauden aikana tulo- ja varallisuuseroja kasvattavia päätöksiä, minkä seurauksena taloudellinen eriarvoisuus on lisääntynyt suomalaisessa yhteiskunnassa. Lapsiperheet ovat olleet haavoittuvassa asemassa muun muassa yleisen elinkustannusten nousun, epävarmojen työmarkkinoiden ja sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuneiden leikkausten myötä, joten perheiden elinkustannusten kasvu ja resurssien pienentyminen aiheuttavat yhä useamman lapsen sulkeutumisen harrastusten ulkopuolelle. Yleinen hintojen nousu ja muutokset verotuksessa ovat suoraan yhteydessä paitsi urheiluseurojen talouteen, mutta myös kotitalouksiin.

Harrastamismahdollisuuksia rajaavat keskeisesti perheen luokka-asemaan kytkeytyvät vanhempien taloudelliset resurssit, sillä vanhempien maksukyvyllä on vaikutusta tavoitteellisen harrastuksen tarjoamiseen lapselle tai nuorelle. Liikuntakustannusten ja erityisesti kilpaharrastamisen kustannusten kasvu toimii huomattavana sosiaalisen eriarvoistumisen tuottajana (Palomäki, Laherto, Kukkonen, Hakonen & Tammelin, 2016, 97). Olen kiinnostunut kilpaurheilussa siitä, miten kasvavat harrastuskustannukset tuottavat eriarvoisuutta lasten ja nuorten mahdollisuuksiin urheilla.

Urheilulehden artikkelissa (2023) osoitetaan, että harrastuskustannukset ovat kasvaneet dramaattisesti. Ne ovat kolminkertaistuneet 2000-luvun aikana ja harrastajat tulevat yleensä hyvätuloisemmista perheistä. Näissä perheissä vanhempien mediaanitulot ovat vuodessa 70 000–80 000 euroa ja selvästi yli puolet vanhemmista ovat korkeakoulutettuja. Urheilulehden kyselytutkimuksen mukaan kilpaharrastusten hinnat ovat jopa kaksinkertaistuneet vuodesta 2015 vuoteen 2023 mennessä. (Lempinen 2023.) Kohonneiden kustannusten on katsottu kohdistuvan etenkin kilpaurheiluun. ”Enemmän, kovemmin, kilpailullisemmin ja kalliimminkin” on näkyvillä seuratoiminnan kehityksessä. Lisäksi urheilulajeissa tapahtuu edistystä ja osaaminen kasvaa, minkä seurauksena edetään kohti parempia lajitaitoja ja tähdätään jopa huippu-urheilijoiksi saakka. Tavoitteellinen korkean intensiteetin urheilu kasvattaa kustannuksia. (Harkimo, Virta & Paajanen, 2016, 16.)

Taloudelliset vaatimukset urheiluharrastuksessa kasvavat sitä mukaa, kun urheilija etenee polullaan. Iän ja kehityksen myötä harjoitusmäärä kasvaa, mikä tuottaa kuluja perheille. Kustannuksia syntyy harjoittelumaksuista, lisensseistä, vakuutuksista, leireistä, kisamaksuista

ja -matkoista sekä vaatteista ja varusteista (Puronaho 2014, 50). Monien urheilijoiden vanhemmat ovat kuitenkin valmiita tinkimään viimeiseen asti elinkustannuksistaan, jotta lapsi saisi säilyttää urheiluharrastuksensa. Kilpaurheilun kustannukset ovat kuitenkin ajaneet monia perheitä taloudelliseen ahdinkoon. Hope ry:n asiakaskyselyn tarinat Urheilulehden artikkelissa ilmentävät todellisuutta, jossa perheissä säästetään ravinnosta, vedestä sekä sähköstä ja näistä toimista huolimatta on ajauduttu suuriin maksuvaikkeuksiin, kuten kulutusluottokierteisiin (Lempinen 2023).

Urheiluseurat kokevat, että keskeisin este taloudellisen tasa-arvon toteutumiseksi ovat suuret kausimaksut. Este näkyy eniten vähävaraisten perheiden kohdalla ja niissä perheissä, joissa on useampi lapsi. (Hakamäki, Jaako, Kankaanpää, Kantomaa, Kämppi, Rajala, & Tammelin, 2014, 41.) Vanhempien luokka-asema on keskeinen sosiokulttuurinen taustamuuttuja, joka muovaa lasten mahdollisuuksia osallistua liikuntaan, kuten harrastuksiin, sekä muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin. Lasten ja nuorten kilpaurheilun harrastamisella ja liikunnallisilla elämäntavoilla ei ole suoraa yhteyttä, mutta kilpaurheilu luo toimintaympäristön niiden muodostumiselle. Kilpaurheilussa harjoitellaan aktiivisesti sekä opetellaan terveellisiä, suorituskykyä tukevia, elämäntapoja. Alhainen luokka-asema voi rajoittaa perheiden resursseja, mikä heijastuu lasten mahdollisuuksiin omaksua liikunnallisia elämäntapoja kilpaurheiluharrastusten välityksellä esimerkiksi sen vuoksi, että rajallisilla resursseilla ei pystytä kattamaan harrastusmaksuja tai hankkimaan liikuntavälineitä. Tällöin alempaan luokkaan kuuluvien lasten terveyttä tukevien liikunnallisten elämäntapojen opettelu voi jäädä puutteelliseksi, mikäli lapsi ei pääse opettelemaan niitä säännöllisesti käytännön tasolla. Urheilun harrastamisella on yhteys terveyteen, joten luokka-asemalla on näin ollen yhteys myös sosioekonomisten terveyserojen muodostumiseen yhteiskunnassa. Seuraavassa luvussa taustoitin tutkimusaiheeni tuomalla esille, mitä teemoja sekä ilmiöitä lasten ja nuorten kilpaurheiluun liittyen on tutkittu ja millaisia tutkimustuloksia aiempi tutkimus on tuottanut.

3 Kilpaurheilu aiemman tutkimuksen valossa

Aiempi tutkimus on käsitellyt monipuolisesti lasten ja nuorten urheiluharrastuksiin osallistumista, ja sen taustalla vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä on tutkittu laajasti sekä Suomessa että kansainvälisellä tasolla. Osallistumista on tutkittu kvantitatiivisesti seuratoimintaan kiinnittymisen, seurantatutkimusten ja drop out -ilmiön, eli urheilusta poisjäämisen, kautta. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa on syvennytty tutkimaan osallistumiseen vaikuttavia sosiaalisia taustatekijöitä. Lasten ja nuorten kilpaurheilua on tutkittu aikaisemmin etenkin tasa-arvon, yhdenvertaisuuden sekä henkisen hyvinvoinnin näkökulmista.

Aiempien tutkimusten mukaan, urheilussa on havaittavissa laajempaa yhteiskunnallista eriarvoisuutta siitä huolimatta, että ”liikunta kuuluu kaikille” on pohjoismaisen urheilupolitiikan keskeinen tavoite. Urheilupolitiikan on tutkittu uusintavan rakenteellisia eroja yhteiskunnassa. (Skille 2011.) Lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuuden tutkimuksessa näkyy luokkaerojen merkitys. Tutkimukset osoittavat, että urheiluun osallistumisessa on havaittavissa eroja sosioekonomisten ryhmien välillä eli perheen resurssit ja pääomat vaikuttavat lasten sekä nuorten mahdollisuuksiin harrastaa kilpaurheilua (Wheeler & Green, 2014). Yksinhuoltajaperheiden määrä on kasvanut Suomessa ja toimeentulovaikeudet ovat koetelleet erityisesti yksinhuoltajia (Harkimo, Virta & Paajanen, 2016, 20). Aiemman tutkimuksen perusteella harrastuskustannukset ovat nousseet ja kilpaurheilun kustannukset jopa kolminkertaistuneet tietyissä urheilulajeissa (Hakamäki ym. 2014). Usean urheilijan kohdalla kustannusten nousu ja vanhempien vähäiset taloudelliset resurssit aiheuttavat esteen harrastukseen osallistumiselle (Wheeler & Green, 2014).

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2016 julkaisemassa ”Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa” -raportissa kerrotaan kansainvälisistä vertailuista ilmenevän, että lasten liikunta-aktiivisuudella ja perheen varallisuudella on Suomessa voimakas yhteys. Lapsiköyhyys on yleistynyt ja lasten sekä nuorten arjessa on tapahtunut polarisoitumista. Polarisoituminen näkyy terveys- ja hyvinvointierojen kasvuna sekä liikunnallisesta elämäntavasta syrjäytymisenä lasten sekä nuorten keskuudessa. Tutkimukset osoittavat, että urheilu edistää hyvinvointia fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. (Harkimo, Virta & Paajanen, 2016, 16.) Kilpaurheilu on kokonaisvaltainen osa lapsen ja nuoren elämää ja urheilija oppii lajitaitojen ohella sosiaalisia taitoja sekä pettymysten kohtaamista.

Lasten ja nuorten kilpaurheilua on tutkittu myös psykologisessa sekä sosiaalisessa kontekstissa ja se tuottaa tutkitusti sekä hyötyjä että haittoja urheilijan psyykkiselle terveydelle. Kilpaurheilun luonteeseen kuuluvat niin epämiellyttävät kuin miellyttävätkin tunteet ja sillä on tutkitusti yhteys harrastajan henkiseen hyvinvointiin. Yleisellä tasolla kilpaurheilu tukee henkistä hyvinvointia vahvistamalla itsetuntoa ja minäpystyvyyden kokemusta. Lisäksi urheilija voi kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun hän saa tuekseen sosiaalisen verkoston urheilulajin parista. (Ahto & Kaski, 2021, 38.) Etenkin joukkuelajeissa sosiaaliset verkostot ja ystävyys-suhteet korostuvat, kun toiminta perustuu yhteisöllisyyteen sekä yhdessä tekemiseen. Kilpaurheilija joutuu kohtaamaan myös pettymyksiä, loukkaantumisia ja epäonnistumisten sietämistä. Näin ollen, urheileva lapsi tai nuori pääsee opettelemaan taitoja konflikteista selviämiseen (Ahto & Kaski, 2021, 38). Viestintä-, yhteistyö- ja konfliktinratkaisutaitojen kehittymistä joukkueurheilussa tukee myös Joycen ja Lewindonin (2014) tutkimus. Vahvan joukkuehengen on tutkittu parantavan urheilijoiden sitoutumista ja lisäävän motivaatiota harrastaa (Wang, Xu & Liu, 2024).

Suomessa lasten ja nuorten mielenterveys on ollut esillä julkisissa keskusteluissa jo pitkään. Tavoitteelliseen urheiluun kuuluu riskitekijöitä ja harjoitusmäärä sekä yksilön kokemat paineet tuottavat kuormitusta lapsen ja nuoren elämään. Tutkimuksista käy ilmi, että mielenterveyden haasteet ovat etenkin huippu-urheilijoiden kohdalla yleisiä (Ahto & Kaski, 2021, 39). Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että joukkueurheilijoilla esiintyy vähemmän mielenterveydellisiä ongelmia kuin yksilöurheilijoilla tai heillä, jotka eivät osallistu lainkaan urheiluun. Yksilöurheilijoilla ongelmia esiintyy enemmän kuin urheilun ulkopuolisilla lapsilla ja nuorilla. (Hoffmann, Barnes, Tremblay & Guerrero, 2022.) Näin ollen tutkimusten mukaan joukkueurheilulla on lasten ja nuorten mielenterveyttä suojaavia vaikutuksia.

Aiempi tutkimustieto osoittaa, että vanhempien rooli lasten ja nuorten urheilussa muuttuu harrastuksen intensiteetin kasvaessa. Vanhemmat on alettu tunnustamaan entistä vahvemmin osaksi käytännön urheiluelämää, ja he ovat saaneet toimijan roolin nuorisourheilusta. Vanhempien roolia ja vaikutusta lasten ja nuorten urheilussa on tutkittu etenkin urheiluun sosiaalistumisen kautta. (Aarresola & Konttinen, 2012.)

Lasten ja nuorten kilpaurheilua käsittelevien tutkimusten yleiskuvasta on huomattavissa, että sitä on tutkittu laajasti eri näkökulmista. Vanhempien taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten pääomien on tutkittu vaikuttavan lasten ja nuorten urheiluharrastamiseen, mutta

niitä on tutkittu pääosin yksittäisinä ilmiöinä. Etenkin suomalaisessa tutkimuksessa, mutta myös kansainvälisesti, on kuitenkin havaittavissa tutkimusaukkoja siinä, miten nämä eri näkökulmat yhdessä muodostavat lapsille sekä nuorille mahdollisuuksia ja esteitä osallistua kilpaurheilun kentälle sekä pysyä sen parissa. Tutkimusaukko osoittaa tarpeen tarkastella vanhempien pääomien merkitystä kokonaisvaltaisemmin ja havainnoida pääomien keskinäistä yhteyttä urheilun kentällä, jotta voidaan ymmärtää miten pääomien yhteisvaikutus tuottaa sekä ylläpitää yhteiskunnallista eriarvoisuutta lasten ja nuorten urheilussa. Seuraavassa luvussa esittelen valitsemani käsitteelliset sekä teoreettiset lähtökohdat, joita hyödynnän analyysini pohjana tutkimukseni analyysivaiheessa.

4 Teoreettiset lähtökohdat

Tässä luvussa avaan tutkimukseni teoreettisia lähtökohtia. Lähestyn luokkasidonnaista kilpaurheilua ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun pääomateorian (1984, 1986) kautta, jossa Bourdieu erottelee taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteet.

Vanhemmat sekä etenkin heidän resurssinsa ovat keskeisiä mahdollistajia lasten ja nuorten urheilun harrastamiselle, minkä vuoksi pääoma-ajattelu soveltuu hyvin tutkimuksen teoreettiseksi viitekehikseksi. Pääomateorian avulla tutkimuksessani voidaan ymmärtää, miten vanhempien taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat eli erilaiset resurssit muodostavat lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tai esteitä osallistua kilpaurheiluun sekä pysyä sen parissa.

Resurssit eli pääomat ovat jakautuneet yhteiskunnassa epätasaisesti ja vanhemmat kuuluvat eri yhteiskuntaluokkiin niiden pääomien perusteella, joita heillä on hallussaan. Bourdieun mukaan pääomien laatu ja määrä sekä se, miten pääomat näkyvät henkilön arjessa määrittävät asemaa yhteiskunnassa. (Bourdieu 1984.) Näin ollen pääomat ovat indikaattoreita vanhempien luokka-asemalle, joka muodostuu pääomien kokonaisuudesta. Tämän vuoksi luokka on keskeinen käsite tässä tutkimuksessa.

Sosiaalinen todellisuus koostuu kentistä, joissa yksilöt toimivat resurssiensa mahdollistamalla tavalla (Saaristo & Jokinen, 2004). Pierre Bourdieu (1977, 1984, 1986) on esittänyt sosiaalisen toiminnan teoriassaan, että yhteiskunnallinen eriarvoisuus syntyy ja uusiutuu kentillä, joilla suositaan tiettyjä kentän logiikkaan sopivia pääomia. Bourdieun määrittelemät taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat realisoituvat sosiaalisilla kentillä. Näen tutkimuksessani kilpaurheilun sosiaalisena kenttänä, jossa pääomat eli vanhempien resurssit muodostavat realiteetteja, jotka määrittävät heidän lastensa mahdollisuuksia osallistua urheilun kentän toimintaan. Myös Bourdieu (1978) on erottanut urheilun omaksi kentäkseen ja tarkastellut sosiaalisen luokan sekä urheilun yhteyttä.

4.1 Luokka-asema

Yhteiskuntaluokalla tarkoitetaan ihmisryhmiä, joilla on keskenään samankaltaiset elämäntyyliä määrittävät sosiaaliset resurssit. Luokan sisällä on tyypillisesti yhtenäinen sosioekonominen asema ja siihen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi ammatti, koulutus,

tulot ja varallisuus. Luokka-asema toimii yhteiskunnassa heijastaen eriarvoisuutta, sillä resurssit jakautuvat epätasaisesti luokkien kesken. Luokka-asema vaikuttaa elämän resursseihin sekä mahdollisuuksiin valintojen tekemisessä ja itsensä toteuttamisessa (Therborn 2013). Näin ollen luokka-asema määrittelee rajoja vanhempien valinnan mahdollisuuksille lasten ja nuorten urheilun kentällä.

Bourdieuun mukaan eriarvoisuus on rakenteellinen ja kulttuurinen ilmiö. Hänen teoriansa luokasta on näkökulmaltaan laaja, sillä taloudellisen aseman lisäksi kulttuuri ja sosiaaliset verkostot määrittävät luokka-asemaa. Näin ollen taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma yhdessä muodostavat henkilön aseman yhteiskunnassa. Pääomat ovat resursseja, joiden epätasainen jakautuminen ylläpitää sekä uusintaa eriarvoisuutta yhteiskunnassa. (Bourdieu, 1984, 1986.)

Vanhempien pääomat määrittelevät myös lapsen yhteiskuntaluokkaa (Bourdieu, 1977, 1984, 1986), sillä he eivät yleensä alaikäisinä pysty liikkumaan sosiaalisesta luokasta toiseen suhteessa vanhempiinsa. Urheilijan polun alussa toimivat yleensä vanhemmat, jotka saattavat lapsensa urheilun pariin. Vanhemmat ovat siis keskeinen vaikuttaja lastensa urheilupolulla, ja erilaisissa sosiaalisissa luokka-asemissa olevien vanhempien lapsilla on tyypillisesti erilainen polku. Luokkien välillä on erilainen määrä resursseja eli taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia pääomia, mikä tuottaa eriarvoisuutta myös lasten ja nuorten osallistumisessa kilpaurheiluun sekä sen parissa pysymisessä kustannusten kasvusta huolimatta. Kustannukset kasvavat sitä mukaa, kun urheileva lapsi etenee polullaan ikä- ja taitotason kehityksien myötä. Lasten ja nuorten mahdollisuudet toteuttaa potentiaaliaan tulevat siis epätasa-arvoisiksi, koska kilpaurheilu ei ole kaikkien luokkien saavutettavissa.

4.2 Pierre Bourdieun pääomateoria

4.2.1 Taloudellinen pääoma

Taloudellinen pääoma vaikuttaa Bourdieun mukaan elämänlaatuun ja yhteiskunnalliseen asemaan. Bourdieun taloudellisen pääoman käsite sisällyttää rahan, varallisuuden ja omaisuuden eli konkreettiset taloudelliset resurssit, joiden avulla on mahdollista hankkia muita pääomia. Se on perinteinen yhteiskunnallisen aseman mittari, joka määrittelee elämisen mahdollisuuksia arjessa, kuten asumisessa, koulutuksessa ja vapaa-ajan harrastuksissa.

(Bourdieu 1986.) Suurempi taloudellisen pääoman määrä tuottaa yksilölle korkeamman aseman ja luo suotuisimmat mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa.

Taloudellinen pääoma on tutkimuksessani keskeinen, sillä se lähtökohtaisesti mahdollistaa kilpaurheiluun osallistumisen. Vanhemmilla tulee olla riittävästi taloudellista pääomaa lapsen tai nuoren harrastukseen liittyviin maksuihin nähden. Tässä tutkimuksessa taloudellisen pääoman käsite kuvaa ennen kaikkea vanhempien rahallista varallisuutta, jonka avulla lapselle tai nuorelle hankitaan ja mahdollistetaan urheiluharrastus. Resurssit ovat mitattavissa eli ne ovat myös rajallisia. Eri luokka-asemissa taloudellisten resurssien rajat ovat erilaiset ja luokka ilmentääkin tutkimuksessani keskeisesti vanhempien taloudellista pääomaa.

Taloudellisella pääomalla on yhteys lasten ja nuorten kilpaurheilussa lajivalinnan mahdollisuuksiin, koska eri lajit ovat hintatasoltaan erilaisia. Kustannuksissa voi olla eroja myös alueellisesti tai valmennuksen laadun suhteen. Näin ollen taloudellinen pääoma ja se, mitä lapsi tai nuori voi urheilupolullaan saavuttaa, linkittyvät toisiinsa. Varallisuuden lisäksi materiaaliset resurssit kertovat taloudellisesta pääomasta ja niiden avulla voidaan tukea lapsen tai nuoren urheiluharrastusta. Taloudelliseen pääomaan sisältyvä omaisuus, kuten auto, voi olla osa lasten ja nuorten harrastusten tukemista esimerkiksi harjoituksiin kuljettamisen kautta. Se voi olla harrastuksen kannalta tärkeä resurssi, sillä harjoitusmatkat voivat olla urheilulle lapsille ja nuorille pitkiä sekä uuvuttavia ja niitä on kilpaurheilussa määrällisesti paljon.

4.2.2 Kulttuurinen pääoma

Kulttuuriseen pääomaan sisältyvät henkilön tiedot, taidot, maku ja käyttäytyminen (Bourdieu 1986). Käytän kulttuurisen pääoman käsitettä tutkimuksessani osoittamaan, miten vanhempien kulttuurinen pääoma luo mahdollisuuksia tai esteitä lasten ja nuorten kulttuurisen pääoman kartuttamiselle urheiluharrastusten kautta. Kilpaurheiluharrastuksista lapset ja nuoret saavat itselleen kulttuurista pääomaa, kun he oppivat tietoja ja taitoja omasta lajistaan. Bourdieun mukaan kulttuuriseen pääomaan kuuluvat kaikki ne opit, jotka ovat arvostettuja sillä kentällä, jolla toimitaan (Bourdieu, 1978, 1986). Lajiin liittyvien tietojen ja taitojen lisäksi lapset ja nuoret oppivat urheiluyhteisössä tietynlaista käyttäytymistä ja omaksuvat arvoja sekä normeja, jotka kuuluvat osaksi urheilun kenttää.

Bourdieu osoittaa, että pääomat periytyvät lapsille, joten vanhempien kulttuurisilla resursseilla on suora merkitys lasten kulttuurisen pääoman muodostumiselle (Bourdieu 1986). Vanhemmat valitsevat, ohjaavatko he lapsensa urheilun pariin ja siihen vaikuttaa olennaisesti vanhemman oma urheiluun liittyvä kulttuurinen pääoma. Vanhempien kulttuuriseen pääomaan kytkeytyvästä valinnasta seuraa lapsille eriarvoiset lähtökohdat urheiluharrastusten pariin pääsemisessä ja niissä menestymisessä. Vanhemmat, joilla on urheilukulttuurista pääomaa, haluavat todennäköisemmin ohjata lapsensa urheiluharrastuksiin, koska he tietävät sen hyödyt oman urheilukulttuurisen kokemuksensa kautta. Monet vanhemmat pitävät tärkeänä, että lapsi oppii sosiaalisen elämän taitoja sekä urheiluhenkisyyteen ja työetiikkaan liittyviä arvoja urheilun välityksellä (Holt, Tamminen, Tink & Black, 2009).

Vanhempien urheilukulttuurisella pääomalla on vaikutus lapsen saavutuksiin kilpaurheilussa, sillä harjoittelun priorisointi ja harrastuksen aloitusajankohta ovat keskeisiä tekijöitä urheilijan urapolulla. Varhainen urheilun aloittaminen voi ratkaista lapsen tai nuoren pärjäämisen lajeissa, joissa urheilu-uran huippu on nuorena aikuisena. Siitä huolimatta, että lapsella tai nuorella on vanhempien taloudellisen pääoman vuoksi mahdollisuus harrastaa urheilua, vanhempien kulttuurisen pääoman määrä voi vaikuttaa harrastuksen arvottamiseen perheen elämässä. Urheilutaustainen keskiluokkainen vanhempi voi kulttuurisen pääomansa vuoksi kokea lapsen urheiluharrastuksen merkityksellisemmäksi kuin vanhempi, joka ei ole koskaan itse urheillut ja jolla ei ole urheilukulttuurista pääomaa. Urheilukulttuurisen pääoman epätasaisesta jakautumisesta vanhempien kesken seuraa erilaista priorisointia lasten ja nuorten harrastuksille, koska vanhempien ajatukset urheilun merkityksellisyydestä ja siihen sitoutumisesta ovat vaihtelevia pääoman määrästä riippuen. Heikommasta priorisoinnista seuraa lapsille mahdollisesti vähemmän kulttuurisen pääoman kertymistä urheilun kentältä.

4.2.3 Sosiaalinen pääoma

Bourdieun pääomateorian mukaan sosiaaliset suhteet, verkostot ja luottamus tuottavat yksilölle resursseja, jotka ovat osa sosiaalista pääomaa. Henkilö voi hyödyntää sosiaalista pääomaa muiden resurssien hankinnassa. Sosiaaliseen pääomaan kuuluvat myös ryhmjäsenyydet eli urheilijan kohdalla kuuluminen joukkueeseen, seuraan tai lajien harrastajien joukkoon. (Bourdieu 1986.) Urheilijan keskeiset sosiaaliset verkostot muodostuvat suhteissa vanhempiin, valmentajiin sekä joukkuekavereihin eli vertaisiin. Tässä tutkimuksessa merkityksellisin sosiaalinen suhde ovat vanhemmat.

Sosiaalisen pääoman kannalta on merkityksellistä, kuinka pysyviä ja tiiviitä sosiaaliset suhteet ovat. Pitkäaikaiset, läheiset sekä luottamukselliset suhteet kerryttävät yksilölle runsaasti sosiaalista pääomaa ja edesauttavat pääoman hyödyntämisessä. (Bourdieu 1986). Erityisesti joukkueurheilussa lasten ja nuorten keskinäinen toiminta perustuu säännölliseen vuorovaikutukseen sekä tiiviiseen yhteistyöhön, ja ne luovat edellytyksiä sosiaalisen pääoman muodostumiselle. Lisäksi urheilijan ja valmentajan välinen sosiaalinen suhde voi vaikuttaa urheilijan etenemiseen urallaan.

Lapsilla on usein pysyvä ja tiivis suhde vanhempiinsa nuorena iässä. Urheilevalle lapselle tai nuorelle sosiaalinen suhde vanhempien kanssa mahdollistaa pääsyn harrastukseen, jonka sosiaalista verkostoa urheilija pääsee hyödyntämään sosiaalisen pääoman kartuttamisessa. Vanhemmat ovat keskeisiä tiedon välittäjiä ja avun sekä tuen antajia urheileville lapsille ja nuorille. He auttavat harrastavia lapsiaan pääsemään urheiluharrastukseen sekä treeneihin ja selvittävät etenemisen mahdollisuuksia. Vanhempien sosiaalisesta pääomasta eli heidän omista sosiaalisista verkostoista voi olla hyötyä lapsen tai nuoren urheilu-uran kannalta.

4.2.4 Pääomien yhteen kietoutuminen kilpaurheilun kentällä

Bourdieu korosti, että pääomat eivät ole erillisiä vaan ne kytkeytyvät toisiinsa (Bourdieu 1986). Taloudellisella pääomalla vanhemmat mahdollistavat lapselle tai nuorelle harrastuksen, joka tuottaa kulttuurista pääomaa. Harrastuksen kautta lapsi tai nuori voi saada elämäänsä myös sosiaalisia verkostoja eli sosiaalista pääomaa. Tiiviistä sosiaalisista suhteista ja verkostoista urheilun kentällä voi seurata etenemistä ylemmälle tasolle, josta aiheutuu lisää kustannuksia, mutta josta saavutetaan myös lisää kulttuurista pääomaa.

Bourdieu hyödyntää taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa selittäessään, miten sosiaalinen eriarvoisuus siirtyy sukupolvelta toiselle (Bourdieu 1984). Urheiluharrastuksissa vanhempien taloudellinen pääoma on yhteydessä harrastuksen mahdollistamiseen kustannusten kannalta. Kulttuurisen pääoman osalta merkityksellistä on se, onko vanhemmilla urheilukulttuurista pääomaa, mikä voi vaikuttaa siihen, että laittavatko vanhemmat lastaan urheiluharrastukseen eli sosiaalisiin verkostoihin. Vanhempien sosiaalinen pääoma voi vaikuttaa puolestaan siihen, miten lapsi tai nuori etenee urallaan ja millaista tukea vanhemmat pystyvät tarjoamaan urheilevalle lapselle. Näin vanhemmat vaikuttavat sukupolvisesti lasten ja nuorten urheilupolkuun.

Kilpaurheilusta voi mahdollisesti saavuttaa ammatin tai ammatillista osaamista, mikä liittyy niin taloudelliseen kuin kulttuuriseenkin pääomaan. Ammattiurheilija tai valmentaja pääsee tienaamaan taloudelliseen pääomaan kiinnittyviä resursseja saavutetun kulttuurisen pääoman, eli tietämyksen sekä taitojen, ansiosta. Ammatillisen osaamisen saavuttamiseen vaikuttaa keskeisesti myös sosiaalinen pääoma, sillä sosiaaliset verkostot ja suhteet vanhempiin, valmentajiin sekä urheiluseuroihin vievät tyypillisesti urheilijaa eteenpäin urallaan. Uran etenemisestä amatiksi asti seuraa usein uusia sosiaalisia verkostoja eli sosiaalista pääomaa.

Vanhempien pääomat linkittyvät yhteen, tuottavat yhdessä toisiaan vahvistavia vaikutuksia ja muuntautuvat toisiksi pääomiksi. Ne mahdollistavat lapsille sekä nuorille väylän kerryttää pääomia eli resursseja. Resurssien myötä lapsilla sekä nuorilla on enemmän mahdollisuuksia elämässään ja lisäksi he kykenevät säilyttämään luokka-asemansa tai mahdollisesti pystyvät sosiaalisesti liikkumaan ylempään luokkaan yhteiskunnassa. Vanhempien pääomien kasautumisesta seuraa runsaasti resursseja urheilijalle. Sellaiset lapset ja nuoret, joiden vanhemmilla on lähtökohtaisesti vähemmän resursseja, jäävät urheilusta saatavien pääomien ulkopuolelle, saavat niitä vähemmän tai joutuvat luopumaan niistä kesken kaiken resurssien vähäisyyden vuoksi. Bourdieun mukaan pääomien periytyminen lapsille asettaa lapset ja nuoret eriarvoiseen asemaan uusiutuvasti ja ylläpitäen luokkajärjestelmää. Pääomien periytyminen seurauksena niiden tuottamat hyödyt sekä niiden vähäisyydestä johtuvat rajoitteet siirtyvät sukupolvisesti eteenpäin. (Bourdieu, 1984, 1986.)

4.3 Vanhempien tuki pääomien valossa

Vanhempien rooli osana lasten ja nuorten urheilua on muuttunut moniulotteisemmaksi (Aarresola & Konttinen, 2012, 34) kuin perinteinen ”kuljeta, kustanna ja kannusta” -fraasi pitää sisällään. Vanhemmilta odotetaan jatkuvia investointeja lasten ja nuorten urheiluun niin taloudellisesti, ajallisesti kuin emotionaalisestikin (Sutcliffe, Fernandez, Kelly & Stewart, 2024, 10). Aiemman tutkimuksen sekä oman havainnointini perusteella ymmärrän vanhemmat aktiivisina osallistujina lasten ja nuorten urheiluharrastuksissa, joten muodostan tutkimuksessani pääomiin pohjautuen arkisen sekä henkisen tuen käsitteet ja liitän ne osaksi vanhempien roolin tarkastelua. Käsitteiden avulla tutkin, kuinka aktiivisesti eri luokka-asemiin kuuluvat vanhemmat tukevat lapsen urheiluharrastusta ja mitkä pääomat vaikuttavat arkisen sekä henkisen tuen antamisen taustalla. Keskeistä on selvittää, miten vanhemmilta saatavan tuen määrä eriarvoistaa lapsia ja nuoria kilpaurheilun kontekstissa.

4.3.1 Arkinen tuki

Muodostan arkisen tuen käsitteen konkreettisista teoista, joiden taustalla vaikuttavat vanhempien arjen resurssit ja joiden avulla vanhemmat voivat osoittaa tukeaan lapsen tai nuoren urheiluharrastukselle. Arkinen tuki on keskeisesti yhteydessä taloudelliseen pääomaan, sillä tuen antaminen arjessa edellyttää taloudellisia varoja. Lisäksi arkisen tuen antaminen urheilijalle vaatii vanhemmilta ajallisia resursseja, koska lasten ja nuorten kilpaurheilu edellyttää urheilijalta merkittävää määrää ajallista panostusta.

Urheilevan lapsen tai nuoren aktiivinen urheiluarki vaikuttaa koko perheen ja erityisesti vanhempien arjen rytmiin etenkin silloin, kun vanhemmat osoittavat tukea lapsensa urheiluharrastukselle. Kilpaurheilijalle urheiluharrastuksen priorisointi on merkityksellistä kehityksen kannalta ja se korostuu etenkin joukkuelajeissa, joissa urheilijoilta odotetaan yhtenäistä panostusta yhdessä määriteltyjen tavoitteiden eteen. Vanhemmat voivat osoittaa tukea urheilevalle lapselleen sovittamalla perheen aikataulut, kuten lomamatkat, kilpaurheilijan aikatauluihin. Urheiluharrastuksen tukemisen taloudelliset sekä ajalliset vaatimukset kasvavat urheilijan uran edetessä. Arkisen tuen mahdollistamiseen voi liittyä myös haasteita erityisesti niissä perheissä, joissa on useampi urheileva lapsi tai vain yksi vanhempi.

Arkinen tuki on yhteydessä taloudelliseen, kulttuuriseen sekä sosiaaliseen pääomaan. Vanhemmat voivat tukea urheilevaa lasta tai nuorta arjessa kuljettamalla harjoituksiin sekä kisoihin, huolehtimalla eväistä ja ottamalla vastuuta lapsen palautumisesta sekä urheiluvammojen kuntouttamisesta. Tällaiset arkisen tuen muodot vaativat vanhemmilta taloudellisia resursseja. Joukkuevoimistelun kentällä sekä monissa muissa esteettisissä lajeissa vanhemmilta edellytetään myös ajallista panostusta kilpailupukujen koristelemiseen siitä huolimatta, onko vanhemmilla kädentaitoihin liittyvää kulttuurista pääomaa. Lasten ja nuorten saama tuki vanhemmiltaan kilpaurheiluarjessa on myös sosiaalista pääomaa, koska se perustuu sosiaaliseen suhteeseen urheilijan sekä tukea antavan vanhemman välillä. Vanhemmilta saatava tuki ja johdonmukainen urheiluun osallistuminen korreloivat keskenään (Kwon, Janz, Letuchy, Burns & Levy, 2016). Arkisella tuella on merkitystä harrastuksen mahdollistumiselle sekä lasten ja nuorten jaksamiselle kilpaurheilun arjessa, minkä vuoksi tuki on arvokasta.

Huomattava osa kilpaurheilevista lapsista ja nuorista harrastaa urheiluseuroissa, joiden toimintaan kuuluu tyypillisesti sekä velvoittavia talkootöitä että muita vapaaehtoisuuteen

perustuvia toimintoja harrastuksen tukemiselle. Intensiivinen osallistuminen lapsen tai nuoren urheiluharrastukseen on pois vanhempien omasta ajasta, mutta aktiivinen toimijuus nuorisoliikunnan parissa tuottaa vanhemmille myös mahdollisuuksia olla läheisessä yhteydessä lapsiinsa ja saada uusia sosiaalisia suhteita muiden vanhempien kanssa (Sutcliffe ym. 2024, 10). Arkinen tuki siis yhtäältä vaatii vanhemmilta heidän pääomiinsa liittyviä resursseja ja toisaalta myös tuottaa pääomia. Arkisen tuen keinoilla vanhemmat voivat hankkia lapsen harrastukselle taloudellisia resursseja, saada itselleen uusia tietoja sekä taitoja eli kulttuurista pääomaa ja luoda uusia tai tiivistää olemassa olevia sosiaalisia suhteita.

4.3.2 Henkinen tuki

Joukkuevoimistelun kentällä tekemiäni havaintojen perusteella vanhemmilta saatava henkinen tuki on merkityksellinen vaikuttaja nuoren urheilijan harrastuksessa. Vanhemmilta saatava henkinen tuki urheilevalle lapselle tai nuorelle on tutkimuksessa osa sekä kulttuurista että sosiaalista pääomaa. Henkinen tuki on erityisen tärkeää kilpaurheilijan jaksamiselle ja se voi ilmetä esimerkiksi kuuntelemisena, kannustamisena sekä läsnäolona. Aikaisemman tutkimuksen mukaan keskeinen henkisen tuen lähde on perhe. Lisäksi henkistä tukea voi saada joukkuekavereilta tai valmentajilta (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017), mutta tässä tutkimuksessa keskeisin merkitys on vanhemmillä.

Kilpaurheilun kenttä on urheilijalle intensiivinen sekä emotionaalisesti vaativa, joten sosiaalisista suhteista saatava tuki on tärkeää urheilijan hyvinvoinnille. Henkinen tuki toimii urheilevalle lapselle kannustimena jatkaa urheilua ja lisäksi se auttaa pettymysten sekä onnistumisten käsittelyssä. Vanhemmilta saatava tuki vaikuttaa myös lapsen tai nuoren kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Vanhempi voi tukea urheilijaa olemalla läsnä keskeisissä urheilu-uran kohokohdissa ja ennen kaikkea tavallisessa treeniarjessa. Vanhempien tuen ja osallisuuden tulee mukautua urheilijan kehityksen sekä urheilu-uran edistyksen eri vaiheissa (Harwood & Knight, 2015). Olennaista vanhempien kohdalla on ymmärrys urheilevan lapsen tai nuoren henkisen tuen tarpeesta, johon vaikuttaa keskeisesti vanhemman oma urheilukulttuurinen pääoma. Perhe voi osoittaa tukea lapsen tai nuoren tärkeää urheiluharrastusta kohtaan esimerkiksi mukauttamalla perheen elämänrytmin urheilijan aikatauluihin.

Vanhempien tarjoama mahdollisuus osallistua urheiluharrastukseen on eri asia kuin lapsen tai nuoren valinta hyödyntää tämä harrastusmahdollisuus vuodesta toiseen (Harkimo, Virta &

Paajanen, 2016, 18–19). Tässä valinnassa vanhemmat voivat tukea emotionaalisesti, jotta lapsi pysyisi urheilun parissa. Kilpaurheilija voi kokea urallaan motivaatiota heikentäviä taitekohtia esimerkiksi loukkaantumisten vuoksi. Loukkaantumiset muovaavat kilpaurheilijan arkea sekä haastavat identiteettiä, jonka vuoksi urheilijan hyvinvointi voi heikentyä. Tällöin henkinen tuki voi kannustaa urheilijaa jaksamaan kuntoutusprosessin yli.

Urheilevat lapset ja nuoret voivat kohdata eriarvoisuutta suhteessa muihin urheilijoihin siinä, saavatko he vanhemmiltaan henkistä tukea ja jos saavat, niin millä tasolla. Henkinen tuki on sosiaalista pääomaa, koska sosiaaliset suhteet ovat sen keskeinen lähde ja henkisen tuen taustalla on luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Se on myös kulttuurista pääomaa, koska sen kautta voi oppia toimintatapoja ja taitoja esimerkiksi tunteiden käsittelyyn liittyen. Tutkimuksessa keskeistä on se, miten vanhempien kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat eli heidän luokka-aseman mukaiset resurssit ovat yhteydessä urheilijan henkiseen tukemiseen.

5 Tutkimusasetelma

5.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset

Lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuuteen liittyvä tutkimus on hajanaista siltä osin, että vanhempien resursseja sekä arkisen ja henkisen tuen muotoja on tutkittu erillisinä osa-alueina. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä käytän Pierre Bourdieun pääomateoriaa, jonka mukaan vanhempien pääomat eli resurssit periytyvät lapsille (Bourdieu 1986). Näin Bourdieun teoria muodostaa tutkimukselleni merkittävän lähtökohdan, jonka mukaan vanhempien taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma ovat lapsen tai nuoren resursseja, jotka määrittävät heidän mahdollisuuksiaan osallistua urheiluharrastukseen sekä pysyä sen parissa.

Tämän tutkielman keskeinen tavoite on tuoda yhteen vanhempien taloudellinen, kulttuurinen sekä sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten urheilun kentän kontekstissa. Tarkoitukseni on havainnoida Pierre Bourdieun pääomien käsitteiden avulla sitä, miten vanhempien luokkasidonnaiset resurssit tuottavat eriarvoisuutta lasten ja nuorten urheilussa. Sisällytän tutkimukseeni kaikki kolme Bourdieun pääomaa, joita käsittelen erillisinä ja lisäksi hyödynnän niiden sidosteisuutta sekä toisiinsa että lasten ja nuorten kilpaurheiluun. Pääomien yhdistämisen keinona kohdistan pääomat arkisen ja henkisen tuen käsitteisiin, joiden avulla on tarkoitus kuvata sekä analysoida lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuutta vanhempien roolin lähtökohdista. Lähestyn tutkimusongelmaani seuraavien tutkimuskysymysten välityksellä:

- 1) Miten vanhempien luokka-asemaa määrittävät taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat näkyvät eriarvoisuutena lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä?
- 2) Miten vanhempien arkinen ja henkinen tuki tuottavat eriarvoisuutta urheilevien lasten sekä nuorten välille?

5.2 Aineisto

Tutkielmassani analysoitava tutkimusaineisto koostuu pääosin vertaisarvioituista tutkimusartikkeleista, mutta joukossa on lisäksi kansallisia väestötutkimuksia, jotka on toteutettu yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa. Tutkimukseen löytyi analysoitavaa lähdeaineistoa kattavasti eri hakulähteistä, joista hyödynsin erityisesti Google Scholaria, Turun yliopiston tietokanta Volteria sekä EBSCO:n tietokantoja. Löysin hakulähteistä runsaasti sekä kansallisia että englanninkielisiä aineistoja valittavaksi tutkielmaani. Hyödynsin tarkennettua hakua, jolla rajasin hakuun vain vuoden 2010 jälkeen julkaistut artikkelit sen vuoksi, että kilpailuharrastusten kustannukset ovat olleet merkittävässä kasvussa 2000-luvun aikana ja se muodostaa merkittävän lähtökohdan kiinnostukselleni tutkia lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuutta vanhempien pääomien näkökulmasta. Lisäksi perustelen rajausta sillä, että tutkin eri näkökulmia aiheeseeni liittyen. Ajallinen rajausta tukee kokonaiskuvan muodostamista siten, että hallittava aineisto on mahdollisimman relevanttia lasten ja nuorten urheilun nykykontekstissa sekä yhteiskunnallisissa kehityssuunnissa.

Tutkimukseni käsittelee lasten ja nuorten kilpaurheilua, joten halusin löytää mahdollisimman paljon kilpailullisia urheilulajeja koskevaa tutkimusta. Keskityn erityisesti urheiluseuroja koskeviin tutkimuksiin, sillä merkittävä osa lasten ja nuorten kilpailutoiminnasta kiinnittyy urheiluseurojen alle. Tutkin eriarvoisuutta laajemmin vanhempien taloudellisen, kulttuurisen sekä sosiaalisen pääoman välityksellä, joten tavoitteenani oli löytää monipuolista tutkimusaineistoa siten, että lähdeaineistot tarjoavat eri perspektiivejä aiheen tutkimiselle. Etsin sekä suomalaista että kansainvälistä tutkimusta, joten käytin sekä suomen- että englanninkielisiä hakusanoja. Suomenkielisiä hakusanoja olivat esimerkiksi *lasten ja nuorten kilpaurheilu, vanhempien tuki, henkinen tuki, urheiluseura, seuraharrastaminen, kilpaurheilun eriarvoisuus, vanhempien osallistuminen ja vanhempien luokka*.

Englanninkielisinä hakutermeinä käytin muun muassa *children sport, youth sport, organized sport, competitive sport, sport opportunities, sport participation, parental support, parent's social class ja parent's income*. Muodostin näistä hakusanoista erilaisia yhdistelmiä ja käytin hauissa apuna AND- ja OR-operaattoreita, jotka olivat erityisen hyödyllisiä hakujen tarkoituksenmukaisessa kohdentumisessa.

Valitsin yhteensä 11 tutkimusaineistoa (n=11), joista seitsemän on suomenkielisiä tutkimuksia (n=7) ja neljä englanninkielisiä tutkimusartikkeleita (n=4). Joukossa on sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta. Valitsin juuri nämä tutkimukset sen vuoksi, että ne käsittelevät

lasten ja nuorten urheiluharrastamista talouden, vanhempien luokkaan sidottujen resurssien sekä urheiluseurojen näkökulmista. Ne ovat keskeisiä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä kilpaurheilun eriarvoisuuteen urheiluharrastuksiin pääsyn ja niiden parissa pysymisen kannalta. Kirjallisuuskatsaukseni keskittyy kilpaurheiluharrastusten yhteiskunnallisiin ja rakenteellisiin ehtoihin, joten jätin tarkastelun ulkopuolelle tutkimukset, jotka koskivat harrastamista ainoastaan yksilöllisten tai psykologisten näkökulmien välityksellä.

Pidin pääpainon suomalaisessa tutkimuksessa hallittavuuden ohella sen vuoksi, että pystyn muodostamaan kattavamman kokonaiskuvan Suomesta, jossa 2000-luvulla lapsiperheiden talouspoliittinen tilanne on muuttunut ja yleinen elinkustannusten nousu on vaikuttanut urheilun kustannuksiin. Näin suomalaisten tutkimusten taustalla ovat yhtenäiset yhteiskunnalliset taustatekijät, mikä lisää ilmiön ymmärrettävyyttä. Kansainväliset tutkimusartikkelit koskevat kaikki Euroopan maita: Belgiaa (n=1), Norjaa (n=1), Suomea (n=1) ja Sveitsiä (n=1). Tarkoitukseni ei ole vertailla maita keskenään vaan tuottaa yhtenäistä kuvaa lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuudesta. Seuraavassa taulukossa hahmottuu kokonaiskuva tutkimukseni aineistosta.

Taulukko 1: Aineisto

1.	Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024	Kokko, S. & Hämylä, R. (toim.)	2025
2.	Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Teoksessa: Mikä maksaa?	Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K., & Tammelin, T. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja)	2014
3.	DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Teoksessa: Mikä maksaa?	Puronaho, K. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja)	2014
4.	Moni luopuu urheiluseuraharrastuksesta nuoruusiässä – kilpaurheilijat lopettavat osin eri syistä kuin muut harrastajat	Palomäki, S., Päreluoto, T., Blomqvist, M., Mononen, K., & Kokko, S.	2024

5.	Vanhempien hyvä koulutus- ja tulotaso lisäävät nuorten liikkumista etenkin urheiluseuroissa	Palomäki, S., Laherto, L., Kukkonen, T., Hakonen, H., & Tammelin, T.	2016
6.	Vanhempien ja kavereiden tuen yhteys nuoruusiän fyysiseen aktiivisuuteen	Palomäki, S., Huotari, P., & Kokko, S.	2017
7.	Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa	Aarresola, O. & Konttinen, N.	2012
8.	Social class differences in youths' participation in organized sports: what are the mechanisms?	Andersen, P. & Bakken, A.	2019
9.	Children's sport opportunities and parental support in single-parent families with a lower socio-economic status. An ecological perspective	Zehl, R., Thiel, A., & Nagel, S.	2023
10.	Towards level playing fields? A time trend analysis of young people's participation in club-organised sports	Vandermeersch, H., Vos, S., & Scheerder, J.	2014
11.	Sociodemographic determinants of youth sports club participation across two generations: The Young Finns Study	Lounassalo, I., Kukko, T., Suominen, T., Palomäki, S., Kaseva, K., Rovio, S., Pahkala, K., Hirvensalo, M., Yang, X., Lehtimäki, T., Raitakari, O., Tammelin, T., & Salin, K.	2025

Hyödynnän tutkimuksessani 2024 vuoden LIITU-tutkimuksen tuloksia käsittelevää tutkimusraporttia (Kokko & Hämylä, 2025). Kyseessä on kattava seurantatutkimus, joka käsittelee lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistä Suomessa. Sen osatutkimuksissa on kartoitettu tutkimukseeni sopivasti lasten ja nuorten liikkumiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten urheiluseuroihin osallistumista, hyvinvointia ja elämäntapoja sekä ympäristö- ja taustatekijöitä. Ympäristö- ja taustatekijöihin sisältyy perheen rooli lapsen liikkumiselle.

Lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannukset liittyvät olennaisesti vanhempien mahdollisuuden tarjota lapselle ja nuorelle tavoitteellinen harrastus. Kustannuksia on tutkittu Valtion liikuntaneuvoston julkaisussa ”Mikä maksaa?” (2014), josta hyödynnän kahta eri tutkimusosiota: Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan (Hakamäki,

Jaako, Kankaanpää, Kantomaa, Kämppi, Rajala & Tammelin) ja DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista (Puronaho).

Artikkeli ”Moni luopuu urheiluseuraharrastuksesta nuoruusiässä – kilpaurheilijat lopettavat osin eri syistä kuin muut harrastajat” (Palomäki, Päreluoto, Blomqvist, Mononen & Kokko, 2024) on vertaisarvioitu ja se käsittelee kustannusten kasvun vaikutuksia sekä syitä urheiluharrastusten lopettamisen taustalla, minkä ansiosta artikkelista voidaan löytää kaikkien eri pääomien merkityksiä. Liikunta & Tiede -lehti julkaisee vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita ja hyödynnän niistä tutkimuksessani kolmea erilaista, jotka käsittelevät vanhempia eri näkökulmien kautta. ”Vanhempien hyvä koulutus- ja tulotaso lisäävät nuorten liikkumista etenkin urheiluseuroissa” (Palomäki, Laherto, Kukkonen, Hakonen & Tammelin, 2016) on hyödyllinen vanhempien luokka-aseman ja lasten sekä nuorten urheilun yhteyden analysoimiseksi. ”Vanhempien ja kavereiden tuen yhteys nuoruusiän fyysiseen aktiivisuuteen” (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017) sisältää henkisen tuen näkökulman. ”Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa” (Aarresola & Kontinen, 2012) käsittelee vanhempien roolia lasten ja nuorten urheiluharrastukseen päätyemisessä sekä heidän osallistumisestaan harrastukseen.

”Social class differences in youths’ participation in organized sports: What are the mechanisms” (Andersen & Bakken, 2019) on julkaistu kansainvälisessä vertaisarvioitussa European Sociological Review -tiedelehdessä. Se käsittelee sosiaaliluokkaerojen ja muiden kulttuuristen tekijöiden vaikutusta urheiluun osallistumisessa. Toinen englanninkielinen artikkeli ”Children’s sport opportunities and parental support in single-parent families with a lower socio-economic status: An ecological perspective” (Zehl, Thiel & Nagel, 2023) on julkaistu Journal for Sport and Society -tiedelehdessä. Se tarkastelee yksinhuoltajaperheitä, jotka kuuluvat matalaan sosioekonomiseen asemaan. Tutkimuksessa käsitellään vanhempien kokemia esteitä ja mahdollisuuksia lasten urheiluharrastusten tukemiseen liittyen.

Kaksi valitsemistani artikkeleista ovat pidemmän ajanjakson tutkimuksia. ”Towards level playing fields? A time trend analysis of young people’s participation in club-organised sports” -artikkelissa (Vandermeerschen, Vos & Scheerder, 2014) on tutkittu lasten ja nuorten urheiluharrastuksiin liittyvän tasa-arvon muutosta kolmen vuosikymmenen aikana. Sen keskeiset tulokset liittyvät sosiaaliluokan sekä vanhempien urheilupääoman vaikutuksiin. Journal of Public Health -lehdessä on julkaistu tänä vuonna tutkimus ”Sociodemographic determinants of youth sports club participation across two generations: the Young Finns

Study” (Lounassalo, Kukko, Suominen, Palomäki, Kaseva, Rovio, Pahkala, Hirvensalo, Yang, Lehtimäki, Raitakari, Tammelin & Salin, 2025), joka käsittelee suomalaisten nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumista kahdella eri ajanjaksolla. Tutkimuksessa analysoidaan sosiodemografisia tekijöitä, kuten perheen tulotasoa, ja niiden vaikutusta urheiluseuratoimintaan osallistumiselle.

Kaiken kaikkiaan aineisto pitää sisällään 11 erilaista tutkimusta, joiden avulla koostan tietoa eriarvoisuuden rakentumisesta lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä taloudellisten ja yhteiskunnallisten rakenteiden sekä vanhempien roolin näkökulmista.

5.3 Menetelmät

Toteutan tutkimukseni integroivana kirjallisuuskatsauksena, sillä tarkoitukseni on koota ja analysoida olemassa olevaa tutkimusta. Kirjallisuuskatsaus on menetelmä, jonka avulla luodaan uutta tutkimusta aiempien tutkimusten tulosten pohjalta (Salminen 2011, 4). Sen tavoitteina on kehittää, rakentaa sekä arvioida teoriaa ja lisäksi sen avulla voidaan ilmentää teorian historiallista kehitystä (Salminen 2011, 3). Integroiva kirjallisuuskatsaus sopii tutkielmani tutkimusmenetelmäksi erityisen hyvin, koska lasten ja nuorten kilpaurheilusta on tehty tutkimusta useista eri näkökulmista, joita minun on tarkoitus tutkia muodostamalla ilmiöstä kattavampi kokonaiskuva. Toisin kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa sekä meta-analyysissä, integroivassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan hyödyntää analyysin pohjana tutkimuksia, jotka on toteutettu erilaisin metodein. (Salminen 2011, 8.) Näin ollen, se sopii tutkimukseni menetelmäksi, sillä aineistoni koostuu sekä laadullisista että määrällistä tutkimuksista, joista kaikki eivät ole vertaisarvioituja. Integroivan kirjallisuuskatsauksen menetelmä palvelee siis tutkimuskysymyksiini vastaamista, koska sen avulla pystyn tuottamaan uutta tietoa yhdistelemällä useiden tutkimusten tuloksia.

Lisäksi valitun menetelmän prosessiin kuuluvat kriittinen tarkastelu sekä ennakkoon valmisteltu käsitteellinen taustoittaminen (Vilkkä 2023). Integroivaan kirjallisuuskatsaukseen sisältyvä kriittisyyden periaate on tutkimuksessani keskeinen, koska pelkän aineiston kuvaamisen sijasta yhdistelen sekä analysoin erilaisia tutkimustuloksia ja tuotan näin uutta johdonmukaisempaa kokonaisnäkemystä lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuudesta vanhempien pääomien kontekstissa. Kriittisyys on hyödyllistä erityisesti mahdollisten kompleksisten asetelmien analysoinnissa ja sitä kautta myös johtopäätösten perustelemissa

erityisesti silloin, kun tutkimuksissa hahmottuu erilaisia ratkaisevia tekijöitä taloudellisen pääoman rinnalla. Kokonaiskuvan muodostamisen ohella kriittisellä arvioinnilla on yhteys myös jatkotutkimuksen tarpeiden havaitsemiseen, kun aineiston arvioinnissa erottuu epäyhtenäisiä tuloksia sekä tutkimusaukkoja.

Tutkimuseettiseltä näkökannalta tässä tutkielmassa hyödyntämäni vertaisarvioidut tutkimukset ovat jo tieteellisesti arvioitu etiikan osalta. Lisäksi kaikissa hyödyntämässäni tutkimuksissa tutkimuskohteina olleet henkilöt on anonymisoitu ja aineistot ovat julkisia. Näin ollen tutkimukseni eettiset kysymykset koskevat lähinnä tapaa, jolla käsittelen lapsia, nuoria ja perheitä. Olen noudattanut tutkimuksessani hyvää tieteellistä käytäntöä ja olen käsitellyt tutkimusaineistoani läpinäkyvästi sekä vääristämättä.

Olen tehnyt tutkimukseni itse, mutta olen käyttänyt ChatGPT:tä ja Microsoft Copilotia apuvälineinä lähteiden muodostamisessa lähdeluetteloon. Tutkimuksen alkuvaiheessa pyrin hyödyntämään tekoälyä työkaluna aineiston haussa, mutta se ei osoittautunut kovin hyödylliseksi, sillä se ehdotti hakuehtojeni pohjalta lähes ainoastaan sellaisia lähteitä, joihin ei päässyt käsiksi tai joita ei ollut olemassa.

Aloitin aineiston käsittelyn lähiluvulla, jonka tavoitteena oli tarkastella tekstejä yksityiskohtaisesti ja tunnistaa sekä ryhmitellä tekijöitä, jotka kytkeytyvät tutkimuksen keskeisiin tarkastelun kohteisiin. Niitä ovat vanhempien taloudelliset, kulttuuriset sekä sosiaaliset resurssit ja henkinen sekä arkinen tuki. Seuraavassa luvussa tulkitsen sekä analysoin tutkimusaineistoa ja vastaan tutkimuskysymyksiini.

6 Eriarvoisuus lasten ja nuorten kilpaurheilussa

Analyysiosion ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen perheiden yhteiskunnallista asemaa sekä vanhempien mahdollisuuksia ottaa osaa lasten ja nuorten harrastamiseen taloudellisen, kulttuurisen sekä sosiaalisen pääoman osa-alueilla. Pääomat ovat vanhempia kannattelevia resursseja ja kiinnostukseni kohdistuu siihen, miten kyseisten resurssien epätasainen jakautuminen esiintyy eriarvoisuutena lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä. Toisessa alaluvussa käänän katseeni siihen, millä tavoin vanhemmat tukevat lasten ja nuorten harrastustoimintaa kilpaurheilun arjessa ja miten eri pääomat kietoutuvat tuen antamiseen. Keskeistä on havaita, miten vanhemmat kääntävät resurssejaan lasten hyödyksi ja miten perheiden resurssien epätasaisuus näkyy lasten sekä nuorten saaman tuen määrässä.

6.1 Vanhempien pääomat lasten kilpaurheilussa

Tässä alaluvussa tutkin valitun kirjallisuuden pohjalta, millä tavoin vanhempien pääomat ja asema yhteiskunnassa muovaavat lapsille sekä nuorille eriarvoisia rakenteita osallistua kilpaurheiluun ja määrittävät polkua urheilun parissa. Seuraavissa alaluvuissa vastaan kysymykseen 1. Miten vanhempien luokka-asemaa määrittävät taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat näkyvät eriarvoisuutena lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä? Käsittelen ensin jokaista pääomaa erikseen, jonka jälkeen koostaan niitä koskevat tulokset yhteen havainnollistaakseni pääomien välisiä kytköksiä.

6.1.1 Kilpaurheilun kustannukset ja vanhempien taloudelliset resurssit

Urheiluseuratoimintaan osallistuminen on yleistynyt etenkin nuoremmissa ikäluokissa ja useita kertoja viikossa urheilevien osuus on kasvanut selvästi 1980-luvulta tähän päivään. Lasten ja nuorten urheiluharrastusten eriarvoisuus sukupuolten välillä on häivyttynyt lähes täysin, mutta ikä on keskeinen vaikuttaja eriarvoisuuden muodostumisessa taloudellisen pääoman kontekstissa. 1980-luvulla perheen tulot olivat keskeisesti yhteydessä yli 15-vuotiaiden harrastusmahdollisuuksiin, mutta 2020-luvulla tämä yhteys näkyy jo 8–13-vuotiailla. (Lounassalo ym. 2025.) Kilpaurheilun kokonaiskustannukset ovat kasvaneet eniten 6–10-vuotiaiden ikäryhmässä. Ne ovat yli kaksinkertaistuneet 2000-luvun alusta 2010-luvun alkupuolelle tultaessa. Kasvu on lähes kaksinkertainen myös vanhemmissa ikäryhmissä.

Kohonneita kustannuksia selittää keskeisimmin harrastuskertojen lisääntyminen eli kilpaurheilun harjoitteluintensiteetin kasvu, jota on tapahtunut eniten junioriurheilijoiden ikäluokassa eli 11–14-vuotiailla. (Puronaho 2014, 52.) Lisäksi yleinen kustannustason nousu selittää kohonneita harrastuskuluja (Puronaho 2014, 57). Vanhempien taloudelliseen pääomaan sisältyvien taloudellisten resurssien vaikutus on siis alkanut ajan myötä koskemaan yhä nuorempien lasten harrastamista. Myös vuoden 2024 LIITU-tutkimus osoittaa, että perheen talous on kytköksissä kaikkiin ikäryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen (Asunta, Hakamäki, Huhtiniemi, Huovinen & Tammelin, 2025, 131). Lapset ja nuoret, joiden vanhempien palkkataso on korkeampi, osallistuvat huomattavasti useammin urheiluseuratoimintaan (Lounassalo ym. 2025; Palomäki ym. 2016; Hakamäki ym. 2014, 29). Urheiluharrastamisen kustannusten kasvusta on seurannut yhteiskunnallista eriarvoisuutta, kun monet urheilulajit syrjivät pienipalkkaisten, monilapsisten ja yksinhuoltajaperheiden lapsia (Palomäki ym. 2024, 549; Rajala 2014, 41). Vanhempien tulot ovat siis yhteydessä urheiluseuroissa harrastamisen mahdollisuuksiin sekä lasten lajivalintoihin, mistä seuraa lapsille ja nuorille eriarvoisia lähtökohtia urheilun kentällä.

Urheiluseuroissa harrastamisen kokonaiskustannusten kasvu 2000-luvulla on kasvattanut kytköstä korkean tulotason perheiden sekä seuroissa harrastamisen välillä (Palomäki ym. 2016, 97). Luokkien väliset tuloerot näkyvät urheiluseuraharrastamisessa hyvin voimakkaasti osallistumisen mahdollisuuksissa ja osallistumisintensiteetissä. Ne lapset ja nuoret, joiden perheessä taloudellinen tilanne on erittäin hyvä, saavuttavat liikkumissuosituksen yleisimmin ja ne, joilla perheen taloudellinen tilanne on huono, saavuttavat sen harvimmin. Alimpaan varallisuusluokkaan kuuluvat yläkouluikäiset nuoret harrastavat kaikista vähiten liikuntaa. (Asunta ym. 2025, 130.)

Korkeampi sosioekonominen asema ennustaa suurempaa todennäköisyyttä osallistua urheiluseuraharrastukseen kaikissa kolmessa mittauksessa vuosina 1989, 1999 sekä 2009 eikä sosiaalinen kerrostuneisuus urheilussa ole vähentynyt mittausten välillä (Vandermeersch, Vos & Scheerder, 2014, 475). Urheiluseuroissa harrastaa 78 % niistä nuorista, joiden vanhemmat tienaaivat yhteensä yli 80 000 euroa vuodessa ja alle 50 % niistä nuorista, joiden vanhemmat ansaitsevat yhteensä 40 000 euroa vuodessa (Palomäki ym. 2016, 94–95). Suomalaisista lapsiperheistä vain noin 36 %:lla vuositulot ylittävät 80 000 euroa eli useat lapsiperheet jäävät seuratoiminnan ulkopuolelle (Puronaho 2014, 59–62). Samankaltaisia tuloksia saatiin myös vuoden 2024 LIITU-tutkimuksesta, jonka mukaan urheiluseuroissa aktiivisesti ja säännöllisesti urheilevat yli puolet niistä, joiden perheen taloudellinen tilanne

koettiin erittäin hyväksi. Vastaava osuus on alle puolet niissä perheissä, joiden koettu taloudellinen tilanne on kohtalainen ja alle kolmasosa niissä perheissä, joissa lapset ja nuoret kokevat taloudellisen tilanteen olevan huono. (Asunta ym. 2025, 131–132.) Selviä luokkaeroja havaittiin myös Oslossa, jossa urheiluseuratoimintaan osallistuu 18 % kouluttamattomien vanhempien lapsista ja 30 % korkean ammattiluokan vanhempien lapsista (Andersen & Bakken, 2019, 928).

Suurituloisten perheiden nuoret harjoittelevat keskimäärin useampana päivänä viikossa kuin pienituloisten perheiden nuoret (Palomäki ym. 2016, 94–95). WHO:n koululaistutkimus osoitti vuonna 2010, että perheen varallisuusindeksillä on Suomessa yhteys nuorten liikuntaaktiivisuuteen. Korkean ja matalan varallisuusluokan välillä havaitaan selkeä ero liikuntaaktiivisuudessa molempien sukupuolten osalta, ja etenkin poikien kohdalla ero on selvä. (Hakamäki ym. 2014, 16.) Suuremmat keskimääräiset vuositulot ennustavat harrastuksen korkeampia kustannuksia eli perheen varallisuudella on yhteys lasten harrastuksiin kulutettavaan rahamäärään (Puronaho 2014, 58). Harrastuskustannukset vaihtelevat lajeittain, mutta kilpaurheilussa ne ovat sitä suuremmat, mitä intensiivisempää harrastaminen on, eli vuosituloilla on yhteys harrastusintensiteettiin. Tutkimuksen mukaan perheen taloudelliset resurssit selittävät merkittävimmin urheiluseuraharrastamisessa havaittavia luokkaeroja. (Andersen & Bakken, 2019, 933.) Kalliilla harrastamisella ja perheen tulotasolla on siis havaittavissa yhteys, joka näkyy eriarvoisuutena eri luokka-asemiin kuuluvien perheiden lasten ja nuorten välillä. Vanhempien taloudellinen tilanne heijastuu myös lapsen ja nuoren elämäntapoihin. Ne lapset ja nuoret, joiden perheessä on hyvä taloudellinen tilanne, liikkuvat omaehtoisemmin (Asunta ym. 2025, 136) ja viettävät vähemmän aikaa ruutujen ääressä kuin lapset ja nuoret, joiden perheen taloudellinen tilanne on huono (Asunta ym. 2025, 136; Hakamäki ym. 2014, 18).

Urheiluharrastuksen kalliilla hinnalla on vaikutusta sekä mahdollisuuteen aloittaa harrastus että päätökseen lopettaa harrastus. Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannukset rasittavat useita perheitä niin paljon, että seuraharrastaminen ei ole perheen lapsille ja nuorille mahdollista (Hakamäki ym. 2014, 47). Palomäen ym. tutkimuksessa tutkittavista nuorista lähes viidennes arvioi harrastuksen hinnan vaikuttaneen lopettamiseen (2024, 546) ja LIITU-tutkimuksen mukaan vuonna 2024 yli puolet peruskoulu- ja lukioikäisistä kertovat liikuntaharrastuksen kalliin hinnan toimivan esteenä harrastamiselle (Hirvensalo & Koski, 2025, 47). Palomäen ym. tutkimuksen kokonaiskuvassa harrastuksen hinta jäi kuitenkin 16–20-vuotiaiden urheiluharrastamisen lopettamissyiden listalla yllättävän pieneen rooliin, vaikka

peruskoulu- ja lukioikäisten osalta se oli listalla prosentuaalisesti toiseksi yleisin este liikuntaharrastukselle (Palomäki ym. 2024, 546; Hirvensalo & Koski, 2025, 49). Eroon voi vaikuttaa se, että LIITU-tutkimuksessa huomioidaan useampi ikäryhmä ja heistä kaikki eivät välttämättä ole edes aloittaneet harrastusta hinnan takia eli kyseessä ei ole kaikkien vastanneiden kohdalla syy harrastuksen lopettamiselle.

Kallis hinta vaikuttaa tutkimuksen mukaan enemmän kokeilu- ja harrastusmielessä harrastaneiden lopettamiseen kuin kilpaurheilun lopettamiseen (Palomäki ym. 2024, 546–547). Kilpaurheilijoiden kohdalla tämä voi johtua siitä, että kilpaurheiluharrastus aloitetaan usein nuoremmassa iässä kuin yli 15-vuotiaana, joten 16–20-vuotiaiksi jatkaneiden urheilijoiden kohdalla suurin osa on voinut karsiutua harrastuksesta jo aikaisemmassa vaiheessa. Tietoisuus urheilulajien kustannuksista voi aiheuttaa sen, että perheet rajaavat ennakkoon lasten mahdollisuuksia valita tiettyjä lajeja harrastukseksi. Useiden lasten kohdalla korkeakustanteiset harrastukset loppuvat jo kokeiluvaiheessa, mikä selittää sitä, että harrastus lopetetaan kustannusten vuoksi useammin kokeilumielessä harrastavien kuin kilpaurheilijoiden kohdalla. (Palomäki ym. 2024, 549.) Myös urheiluseurat raportoivat, että kalliit kausimaksut ovat merkittävin este taloudelliselle tasa-arvolle. Kausimaksut ovat osoittautuneet haasteellisiksi jopa keskituloisten perheiden kohdalla erityisesti silloin, kun perheessä on useampi tavoitteellisesti urheileva lapsi. Seurat osoittavat huolensa siitä, että taloudellisista syistä aiheutuu syrjäytymistä urheiluseuratoiminnan ulkopuolelle (Hakamäki ym. 2014, 41), mikä ilmentää urheilun kentän eriarvoisuutta.

Yksi artikkeleista käsittelee lasten urheilumahdollisuuksia yksinhuoltajaperheissä sekä kahden huoltajan perheissä, jotka kuuluvat alempaan sosioekonomiseen asemaan. Yksinhuoltajien matala sosioekonominen asema rajoittaa vanhempien taloudellisia resursseja ja lasten hoitamisen sekä työssäkäynnin yhdistämisen aiheuttamat haasteet tuottavat myös taloudellisia esteitä. Lapset kasvavat nopeasti, joten urheiluvälineiden ja -vaatteiden ostaminen aiheuttaa yksinhuoltajalle taloudellisen taakan. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 191–194.) Alemmissa luokissa harrastusmaksut, kuljettaminen ja välineiden hankinta muodostavat monille vanhemmille taloudellisen kynnyksen tukea lasten ja nuorten osallistumista urheiluharrastukseen (Andersen & Bakken, 2019), mikä tuottaa suoraan eriarvoisuutta lasten ja nuorten välille urheilun kentällä. Kahden vanhemman perheissä resurssien parempi riittävyys takaa lapsille kuitenkin optimaalisemmat mahdollisuudet osallistua kilpaurheiluun kuin yksinhuoltajien perheissä matalasta sosioekonomisesta asemasta huolimatta (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 194). Matalan sosioekonomisen aseman yksinhuoltajaperheissä taloudelliset

rajoitteet ovat suurempia kuin kahden vanhemman perheissä, joten eriarvoisuutta esiintyy alempaan sosioekonomiseen luokkaan kuuluvien lasten ja nuorten välillä perhemuodosta riippuen.

Kilpaurheilun kustannukset ovat kasvaneet niin voimakkaasti 2000-luvulla, että kilpaurheilun harrastaminen edellyttää vanhemmilta entistä suurempaa taloudellista panosta yhä nuorempien harrastajien kohdalla. Näin taloudellinen eriarvoisuus on laajentunut koskemaan yhä useampaa perhettä kilpaurheilun kentällä ja erityisesti alempaan sosioekonomiseen luokka-asemaan kuuluvien vanhempien lapsilla on rajalliset mahdollisuudet osallistua kilpaurheiluun tai jatkaa urapolkuaan sen parissa.

6.1.2 Vanhempien koulutustaso ja urheilukulttuurinen pääoma

Urheilukulttuurisella pääomalla tarkoitetaan urheilua koskevia tietoja, taitoja, kokemuksia ja arvostuksia, joita vanhemmat siirtävät lapsilleen sekä tietoisesti että tiedostamatta.

Vanhempien urheilukulttuurinen pääoma sekä vanhempien koulutustaso heijastuvat lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä harrastuksen aloittamiseen sekä harrastuksen tasoon (Aarresola & Konttinen, 2012; Lounassalo ym. 2025; Palomäki ym. 2016; Vandermeerschen, Vos & Scheerder, 2014). Vandermeerschenin, Vos'in & Scheerderin tutkimus (2014, 477–478) osoittaa, että korkeamman sosioekonomisen aseman perheissä myös urheilupääomaa on enemmän. Näin ollen vanhempien urheilukulttuurinen pääoma jakautuu epätasaisesti yhteiskunnallisten luokkien välillä.

Sekä vanhempien aikaisempi kokemus seuraurheilusta että vanhempien nykyinen harrastaminen vaikuttavat positiivisesti nuorten urheiluseuraharrastamiseen. Vanhemmat välittävät lapsilleen rakkauttansa urheilua kohtaan sekä siirtävät heille tietämystään. Näin vanhemmat perehdyttävät lasta tai nuorta urheilullisesti ja sosiaalistavat heitä seuraurheilijoiksi. (Vandermeerschen, Vos & Scheerder, 2014, 477.) Myös Palomäen ym. (2016) artikkelin mukaan ne lapset ovat aktiivisempia liikkujia, joiden vanhemmat harrastavat myös liikuntaa. Äidin liikunta-aktiivisuus vaikuttaa etenkin tyttöjen liikkumiseen ja isän liikunta-aktiivisuus lasten harrastamiseen urheiluseuroissa. (Palomäki ym. 2016, 94–95.) Kilpaurheilun kentällä havaitaan, että tosissaan kilpailevien urheilijoiden vanhemmilla on useammin kilpaurheilutaustaa harrastekisaajien vanhempiin verrattuna. (Aarresola &

Konttinen, 2012, 31–33.) Lasten ja nuorten urheilulliseen eriarvoisuuteen vaikuttaa, kuinka paljon urheilukulttuurista pääomaa heidän vanhemmillaan on.

Vanhempien koulutustasolla on kytkös etenkin urheiluseuroissa harrastamiseen, kun korkeakoulutettujen vanhempien lapset ovat muita useammin mukana urheiluseuroissa (Lounassalo ym. 2025; Hakamäki ym. 2014, 29). Vanhempien koulutustason yhteys aktiiviseen urheiluseuraharrastamiseen näkyy 2020-luvulla etenkin varhaisessa iässä olevien lasten kohdalla (Lounassalo ym. 2025). Kilpaurheilun tärkeä urheiluseuraharrastaminen aloitetaan tyypillisesti jo hyvin nuorena iässä, mikä selittää edellä mainittua yhteyttä. LIITU-tutkimuksen (2025) mukaan perheen koulutustaustalla on yhteys lukio-opiskelijoiden liikkumiseen sekä urheilun harrastamiseen. Liikuntasuosituksen mukaan liikkuu todennäköisimmin opiskelijat, joiden vanhemmista vähintään toisella on korkeakoulututkinto. Harvimmalla liikuntasuosituksen täyttävät ne nuoret, joiden vanhempien korkein koulutus on lukio, ammattikoulu tai peruskoulu. (Asunta ym. 2025, 131–132.) Nuoret raportoivat harrastavansa sitä enemmän ripeää liikuntaa, mitä korkeampi koulutustaso heidän vanhemmillaan on (Hakamäki ym. 2014, 29). Lukioikäiset naiset ja miehet osallistuvat yhtä usein urheiluseurojen harrastuksiin, jos heidän huoltajillansa on korkeakoulututkinto. Sukupuolten välillä on kuitenkin ero silloin, kun huoltajilla on vain peruskoulututkinto, sillä niissä perheissä lukiossa opiskelevat naiset (18 %) osallistuvat selvästi harvemmin aktiiviseen ja säännölliseen urheiluseuraharrastamiseen kuin miehet (39 %). (Asunta ym. 2025, 131–132.)

Vanhempien urheilukulttuurinen pääoma ja koulutustaso ovat merkittäviä kulttuuriseen pääomaan sisältyviä tekijöitä, jotka ohjaavat lasten ja nuorten kiinnittymistä urheiluharrastuksiin. Urheilukulttuurinen pääoma ja koulutus ovat kiinteästi yhteydessä vanhempien luokka-asemaan, mikä ilmentää sitä, että kilpaurheilun kentällä hyötyä tuottavat kulttuuriset resurssit jakautuvat yhteiskunnassa epätasaisesti, josta seuraa eriarvoisuutta lasten ja nuorten välille. Tutkielmani osoittaa, että vanhempien urheilukulttuurisen pääoman sekä koulutustason yhteydestä kilpaurheilun eriarvoisuuteen on tietoa, mutta muista kulttuurisen pääoman osa-alueista, kuten vanhempien urheilua koskevista arvostuksista, ei vielä löydy yhtä kattavasti tutkimusta.

6.1.3 Arjen perheen ja sosiaalisten verkostojen merkitys

Vanhempien sosiaalinen pääoma, eli heidän sosiaaliset suhteet, verkostot ja tuki, jäi valitussa aineistoissa vähäiseen rooliin, vaikka sillä on myös osaltaan vaikutusta eriarvoisuuden muodostumiseen lasten ja nuorten urheilussa. Käsillä olevassa aineistossa Bourdieun sosiaalisissa verkostoissa ilmenevää sosiaalista pääomaa erottuu sekä arjen perheen sisällä että sen ulkopuolella lähiverkostoissa ja vertaissuhteissa. Keskeisin kilpaurheilun eriarvoisuutta selittävä tekijä, joka esiintyi valitussa aineistossa, on perheiden lähiverkostot eli emotionaalisesti läheiset kontaktit, joihin lukeutuivat keskeisimmin isovanhemmat sekä ystävät. Yksinhuoltajaperheet, joilla ei ole lähiverkostoja, kokevat merkittäviä rajoitteita lasten ja nuorten kilpaurheiluharrastusten tukemisessa. Sosiaalisista verkostoista osoitetaan olevan merkittävä hyöty urheiluharrastuksen kannalta esimerkiksi lastenhoito- ja kuljetusavun myötä. Joissain tapauksissa lasten urheiluharrastus mahdollistuu täysin lähiverkostojen ansiosta. Tärkeitä sosiaalisia tukijoita isovanhempien ja ystävien lisäksi ovat yksinhuoltajaäitien näkökulmasta isät, jotka ovat läsnä lapsen elämässä. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 191–192.) Vanhempien sosiaalisella pääomalla, joka on tässä kontekstissa myös lasten sosiaalista pääomaa, on siis vaikutusta eriarvoisuuden muotoutumiseen. Se tuottaa eriarvoisuutta kilpaurheilun kentällä erityisesti matalan sosioekonomisen aseman perheisiin kuuluvien lasten sekä nuorten kohdalla riippuen siitä, millaiset lähiverkostot heillä on. Vanhemmat, joilla ei ole lähiverkostoja, ovat itsekeskeinen sosiaalinen pääoma lastensa elämässä.

Aineistoissa käsiteltiin lapsille tärkeitä sosiaalisia suhteita sekä niiden merkitystä urheilulle. Vanhemmat ja heidän sosiaalinen pääomansa ovat lähtökohtaisesti keskeisiä lasten harrastusmahdollisuuksien kannalta, mutta lapsille ja nuorille sosiaaliset suhteet myös vertaisten kanssa ovat tärkeitä ja ne lisäävät parhaillaan liikkumista. Lapset ja nuoret saavat sosiaalista pääomaa urheiluharrastuksista eli vanhempien pääomat muuntuvat urheilun kentällä lasten pääomiksi, kun vanhempien tarjoama pääsy harrastukseen luo lapselle vertaissuhteita. Kaikilla vuosiluokilla ja molemmilla sukupuolilla kavereiden kanssa liikkuminen selittää fyysistä aktiivisuutta etenkin aktiivisesti liikkuvien nuorten kohdalla (Palomäki ym. 2017, 86–87). Lapset ja nuoret saavat urheiluhenkisiä kavereita vanhempien mahdollistamista urheiluharrastuksista, mikä vaikuttaa liikunta-aktiivisuuteen ja harrastuksen jatkamiseen. Suhde vanhempiin asemoituu lapsille ja nuorille keskeiseksi pääomien kartuttamisen kannalta ja lisäksi se on olennainen lähde arkisen sekä henkisen tuen saamiselle.

Emotionaaliset suhteet arjen perheen sisällä ja sen ulkopuolella lähiverkostoissa ovat sekä vanhempien että heidän lastensa käytettävissä olevaa sosiaalista pääomaa, mikä edistää lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kilpaurheiluun. Lähikontakteilta saatavan tuen välityksellä lapset ja nuoret pääsevät osaksi sosiaalisia verkostoja ja ystävyyssuhteita, jotka toimivat urheilun harrastamisen kannustimina.

6.1.4 Taloudellisten, kulttuuristen sekä sosiaalisten resurssien yhteen kietoutuminen

Olen käsitellyt Bourdieun (1984, 1986) määrittämiä taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteitä tähän asti erillisinä, mutta vanhempien resurssien yhdistetty tulkinta tuottaa tärkeää ymmärrystä kilpaurheilun kentän eriarvoisuuden kannalta. Aineistosta nousee vahvimmin esiin perheen luokka-asema, ja ennen kaikkea taloudellisella pääomalla on ratkaiseva rooli lasten ja nuorten urheilussa. Nämä tekijät yhdistyvät vanhempien kulttuuriseen pääomaan, minkä osalta aineistossa korostuu vanhempien koulutus. Harrastusmahdollisuuksien kehityskulku näkyy yhteneväisenä sekä taloudellisen että kulttuurisen pääoman osalta, sillä sekä perheen tulotason että vanhempien koulutustason yhteys urheiluseuraharrastamiseen on alkanut näkymään entistä pienempien lasten kohdalla 2020-luvulle tultaessa (Lounassalo ym. 2025). Korkeampi koulutus tarjoaa yleensä väylän paremmin palkattuihin ammatteihin eli koulutuksesta seuraa vanhemmille taloudellista pääomaa. Kulttuurisen ja taloudellisen pääoman yhteisvaikutus määrittää vanhempien luokka-asemaa sekä heidän resurssejaan tukea lasten ja nuorten harrastamista. Luokka-asemat rakentuvat välillisesti myös perhemuotojen kautta ja aineiston analyysissä havainnollistui eroja kahden vanhemman perheiden sekä yksinhuoltajaperheiden välillä. Kilpaurheilun kustannuksiin liittyen myös monilapsisten perheiden taloudelliset haasteet tulevat esiin aineistossa. Perhemuoto vaikuttaa vanhempien pääomien määrään sekä niiden käyttömahdollisuuksiin, minkä seurauksena eriarvoisuutta syntyy erilaisiin perheisiin kuuluvien lasten välille.

Koulutuksen lisäksi vanhempien urheilukulttuurisen pääoman määrä muodostaa lapsille ja nuorille eriarvoisia lähtökohtia kilpaurheiluun osallistumisessa. Vanhemmilla on urheiluun kytkeytyviä tietoja, taitoja sekä arvostuksia, mikäli heidän vanhemmillaan on ollut taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia pääomia ilmentäviä resursseja, joilla he ovat pystyneet tarjoamaan lapsilleen pääsyn urheilun kentälle. Urheilukulttuuriseen pääomaan liittyen vanhempien omalla kilpaurheilutaustalla ja entisellä sekä nykyisellä liikunta-aktiivisuudella

on yhteys lasten ja nuorten liikkumiseen (Aarresola & Konttinen, 2012). Vanhempien liikunta-aktiivisuus aikuiselämässä edellyttää heiltä erityisesti taloudellisia resursseja, jotta liikunnan harrastaminen sekä urheilukulttuurisen pääoman kerryttäminen mahdollistuvat.

Vanhempien taloudelliset ja kulttuuriset pääomat ovat resursseja, joiden avulla lapset ja nuoret pääsevät osaksi urheiluyhteisöjä, joista he saavat sosiaalista pääomaa. Vertaissuhteet ovat lapsille sekä nuorille tärkeitä ja aktiivisesti liikkuvat kaverit lisäävät fyysisen aktiivisuuden määrää (Palomäki, Huotari & Kokko 2017, 86–87). Aineiston perusteella sekä perheen sisällä että sen ulkopuolella ilmenevä sosiaalinen pääoma on merkityksellistä harrastuksen mahdollistumisen kannalta. Perheen sisällä sosiaalinen pääoma konkretisoituu perhemuodon mukaan, sillä vanhempien ja lasten määrä perheessä määrittää ajallisia sekä taloudellisia resursseja, joita vanhemmilla on lasten ja nuorten urheiluharrastusten tukemiseksi.

Vanhempien taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset pääomat kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa, minkä vuoksi niiden sisältämien resurssien tuottamat hyödyt kasautuvat tiettyjen perheiden keskuuteen. Eri pääomat muodostavat yhdessä vanhempien resurssien kokonaisuuden ja tämä kokonaisuus on kiinteästi yhteydessä lasten sekä nuorten mahdollisuuksiin toimia kilpaurheilun kentällä, jolloin pääomien kasautumisesta seuraa eriarvoisia lähtökohtia kilpaurheilun harrastamiselle.

6.2 Vanhempien tuki lasten kilpaurheilussa

Tässä aluvuossa käsittelen vanhempien antamaa arkista ja henkistä tukea sekä niiden merkityksiä kilpaurheilvalle lapselle sekä nuorelle. Arkisella tuella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa esimerkiksi harrastustapahtumiin kuljettamista ja urheilun priorisointia arjen rytmityksessä. Henkinen tuki puolestaan koskee muun muassa kannustamista, kuuntelemista ja läsnäoloa. Olennaista on vanhempien antaman tuen yhteys urheilijan jaksamiseen ja harrastuksen parissa jatkamiseen. Tarkoitukseni on tutkia, miten vanhempien antama tuki eriarvoistaa lapsia ja nuoria. Vanhempien pääomat määrittävät heidän konkreettisia resurssejaan arjessa ja tutkimukseni kiinnostus kohdistuu siihen, miten vanhempien pääomiin kiinnittyvät resurssit toimivat urheilun kentällä joko mahdollistaen tai rajaten vanhempien potentiaalia tukea urheilevia lapsiaan. Arkinen ja henkinen tuki pohjautuvat sosiaaliseen pääomaan eli sosiaalisiin suhteisiin vanhempien ja lasten välillä. Lapsilla on vanhempiensa

kautta pääsy myös muihin sosiaalisiin verkostoihin, jotka voivat kerryttää lapsille arvokasta sosiaalista pääomaa kilpaurheilun kannalta. Taloudellinen ja kulttuurinen pääoma määrittävät vanhempien rahallisia, ajallisia, tiedollisia ja kokemuksellisia valmiuksia tukea urheilevia lapsia ja nuoria. Arkinen ja henkinen tuki ovat konkreettisia tekoja, joilla vanhemmat siirtävät pääomiaan lapsilleen ja siten sosiaalinen asema uusiintuu kilpaurheilun kentällä.

Vanhempien urheiluun kytkeytyvät arvot, jotka ovat osa kulttuurista pääomaa, näkyvät sekä mahdollistajina että esteinä lasten ja nuorten kilpaurheilun kentällä. Sellaiset äidit, jotka eivät koe urheilun olevan erityisen tärkeää lapselleen ovat vähemmän sitoutuneita urheilutoimintaan. Vanhemmat, jotka puolestaan kokevat urheilun merkitykselliseksi lapselleen pyrkivät tukemaan lasta rajallisista resursseista huolimatta. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 190.) Aktiivisesti liikuntaa harrastavat nuoret saavat vanhemmiltaan enemmän tukea, kuten kannustusta, kyyditsemistä ja kustannusten maksamista, kuin vähemmän liikkuvat nuoret iästä riippumatta. Vanhempien tuella on keskeinen yhteys perusopetuksessa ja lukiossa opiskelevien lasten ja nuorten liikkumisaktiivisuuteen, sillä eniten tukea kokevat liikkuvat kaikista eniten (Palomäki, Laukkanen & Huotari, 2025, 57). Vanhemmilta saatava tuki vähenee kuitenkin iän myötä erityisesti yläkoulun aikana ja tuen vähenemistä havaitaan etenkin aktiivisesti liikkuvien nuorten kohdalla (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017, 87). Aktiivisesti liikkuminen tarkoittaa usein organisoitua harrastamista, kuten kilpaurheilua, jossa harjoittelun intensiteetti on korkea.

Tuen vähenemistä tapahtuu etenkin murrosiässä, jonka aikana kavereiden merkitys kasvaa ja kavereilla voi olla jopa estävä vaikutus fyysiselle aktiivisuudelle (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017, 87). Tällöin vanhemmilta saatavan tuen tarve korostuu, jotta nuorten kiinnostus urheiluharrastusta kohtaan ei jää kaveripiirissä vallitsevan arvostuksen varaan.

Urheiluseuraharrastuksiin osallistutaan todennäköisimmin alle 16-vuotiaana (Vandermeersch, Vos & Scheerder, 2014, 475) ja yleisimmin 9-vuotiaana, jonka jälkeen osallistuminen alkaa laskea iän kasvaessa (Hämälä, Villberg, Ng & Kokko, 2025, 25). Eriarvoisuus lasten ja nuorten välillä syventyy iän myötä vanhemmilta ja kavereilta saatavan tuen yhteisvaikutuksen mukaan (Palomäki, Huotari & Kokko, 2017). Mikäli nuoren kaverit suosivat liikunnan sijasta muita vapaa-ajan viettotapoja niin se voi vaikuttaa nuoren liikunta-aktiivisuuteen omasta motivaatiosta huolimatta. Seuraavissa alaluvuissa vastaan kysymykseen 2. Miten vanhempien arkinen ja henkinen tuki tuottavat eriarvoisuutta urheilevien lasten sekä nuorten välille?

6.2.1 Vanhempien taloudellisten ja ajallisten resurssien kohdentamisen mahdollisuudet kilpaurheilun arjessa

Vanhempien kykyyn ja aikaan tukea, organisoida sekä kerätä varoja lasten urheilutoimintaan vaikuttaa keskeisesti vanhempien luokka ja erityisesti taloudelliseen luokkaan kytkeytyvä työtilanne. Työaikojen joustavuus, työmatkojen pituus sekä työn uuvuttavuus vaikuttavat arkisiin mahdollisuuksiin tukea lasten tai nuorten urheiluharrastusta. (Andersen & Bakken, 2019, 933.) Yksinhuoltajaperheissä vanhemman mahdollisuudet antaa lapselle tai nuorelle arkista tukea eroavat kahden vanhemman perheiden potentiaalista. Työssäkäynti, lastenhoito sekä kotityöt ovat yksinhuoltajaperheissä täysin yhden vanhemman vastuulla. Yksinhuoltajina toimivat vanhemmat raportoivat työhön liittyvien velvollisuuksien vievän niin paljon aikaa, että lasten kускаaminen harjoitukseen on vaikeaa järjestää. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 192.)

Yksinhuoltaja, jolla on kaksi lasta, kertoo haastattelussa, että hän ei ehdi kuljettamaan lapsiaan harjoitukseen ajan puutteen takia ja siksi hänen lapset eivät saa harrastaa tahdostaan huolimatta:

(Pojan nimi) haluaisi pelata jalkapalloa nyt, mutta se ei ole mahdollista... koska se ei vain sovi jokapäiväiseen perhe-elämäämme, että harjoitukset ovat kolme kertaa viikossa ja lisäksi pelit päälle. Minun rajani menevät siinä, enkä halua mennä siihen. Ja siksi he eivät ole täysin rajoittamattomia. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 192, suora lainaus haastateltavalta, oma käänös)

Kilpaurheilussa harjoituksia on paljon ja intensiteetti on tyypillisesti jatkuvasti kasvava. Vaikka isommat lapset pystyvät kulkemaan itsenäisesti harjoitukseen niin kuljettamiseen liittyvät ongelmat korostuvat siitä huolimatta esimerkiksi kilpailuihin tai vastaaviin muualla järjestettäviin tapahtumiin osallistuttaessa (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 192). Yli puolet LIITU-tutkimukseen vastanneista kertoo, että ainakin toinen vanhemmista kuljettaa heitä liikkumaan useasti ja neljäsosalla vastaajista on kokemus, että näin tapahtuu hyvin harvoin tai ei ollenkaan (Palomäki, Laukkanen & Huotari, 2025, 53). Vanhempien yleisiä keinoja harrastuskustannusten kontrolloimiseksi ovat kimpakyydit sekä talkoot (Puronaho 2014, 58).

Perheissä, joissa on kaksi vanhempaa, esiintyy tyypillisesti enemmän taloudellista ja sosiaalista pääomaa. Tällaisissa perheissä vanhempien keskinäinen sosiaalinen suhde on merkityksellinen, koska vanhemmat kykenevät tukemaan toisiaan, jolloin resursseja on helpompi kohdentaa myös perheen lasten ja nuorten urheiluharrastukseen. Kahden

vanhemman perheissä, joissa molemmat työskentelevät, myös taloudellisia resursseja on usein enemmän. Vaihtoehtona on myös se, että toinen panostaa enemmän työntekoon ja vapauttaa näin toiselta aikaa lasten harrastusten tukemiseen, kuten Zehl, Thiel & Nagel osoittavat tutkimuksessaan (2023), jonka mukaan monissa perheissä äidit työskentelevät vähemmän edistääkseen mahdollisuutta tukea harrastamista joustavasti.

Haastateltava, jonka perheessä on kaksi vanhempaa ja kaksi lasta, kertoo lasten harrastusten priorisoinnista seuraavasti:

Meille se (urheiluun liittyvä tuki) menee kaiken edelle. Kun heillä on otteluita tai harjoituksia, me todellakin sopeutamme omat juttumme heidän, täysin heidän juttujensa mukaan. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 194, suora lainaus haastateltavalta, oma käänös)

Tutkimuksessa tehtyjen havaintojen perusteella kahden vanhemman perheissä kaikki lapset saavat vanhemmiltaan paljon tukea ja jotkut vanhemmista kertovat, että heidän perheensä viikko-ohjelma on koostettu lasten urheilutoimintaan perustuen (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 194). Tosissaan kisaavien urheilijoiden vanhemmat osallistuvat harrastekisaajien vanhempiin nähden monipuolisesti ja tiiviisti harrastuksen tukemiseen muun muassa kuljettamisen, kustantamisen, organisoimisen ja muun arkisen tuen keinoin (Aarresola & Konttinen, 2012, 33–34).

Vanhempien työtilanne ja huoltajien määrä perheessä vaikuttavat keskeisesti arkisen tuen antamisen mahdollisuuksiin eli lasten ja nuorten välille muodostuu eriarvoisuutta arkisen tuen osalta erityisesti näistä tekijöistä riippuen. Kyseiset tekijät korostavat luokka-aseman merkitystä kilpaurheiluarjessa, mikä osaltaan heijastaa kilpaurheilun eriarvoisia rakenteita.

6.2.2 Henkinen tuki ja urheilijan hyvinvointi

Henkinen tuki konkretisoituu lasten sekä vanhempien välisissä sosiaalisissa suhteissa ja lisäksi se vahvistaa lasten kokemaa luottamusta sekä turvallisuuden tunnetta ja parhaimmillaan pitää heidät osana kilpaurheilun verkostoja. Näin ollen henkinen tuki liittyy sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Taloudelliset resurssit vaikuttavat henkisen tuen antamisen taustalla, sillä ne määrittävät reunaehdot harrastamiselle. Vanhempien tietoisuus siitä, että he pystyvät kustantamaan harrastuksen tukea heidän edellytyksiään motivoidea lasta aloittamaan harrastus ja saada lapsi tai nuori jatkamaan sen parissa. Urheilukulttuurinen pääoma sisältää

keskeisiä tietoja, arvostuksia sekä toimintamalleja kilpaurheiluun liittyen, joita vanhemmat voivat siirtää lapsilleen henkisen tuen keinoin kasvattaen lasten ja nuorten kulttuurista pääomaa. Urheilun merkityksellisyys sekä lapsen että vanhemman kokemana on osa kulttuurista pääomaa, mikä toimii vanhempien henkisen tuen motivaattorina. Lapsen oma kiinnostus osoittautui aineistossa merkitykselliseksi vanhempien tuen kannalta. Vahva kiinnostus lajia kohtaan toimii inspiraation lähteenä vanhempien tuen antamiselle ja heikko kiinnostus etenkin nuorten kohdalla vaikuttaa vanhempien antaman tuen heikentymiseen. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 190.) Lasten into harrastaa kasvattaa siis vanhempien kiinnostusta urheiluharrastusta kohtaan ja toisin päin.

Vanhemmilta saatavalla henkisellä tuella on keskeinen merkitys urheiluharrastuksen jatkumiselle erityisesti loukkaantumisten ja harjoittelun kuormittavuuden kannalta. Kilpaurheilijat raportoivat harrastuksen lopettamissyiksi sairauden tai loukkaantumisen muita harrastusorientaatioryhmiä useammin. Noin puolet kilpaurheilumielessä harrastaneista kokevat, että sairaus tai loukkaantuminen vaikuttavat urheilun lopettamisen taustalla. Harjoittelun rasittavuus sekä rankkuus vaikuttavat lopettamiseen noin kolmanneksella kilpaurheilijoista. (Palomäki ym. 2024, 547.) Monet urheilijat nostavat avoimissa vastauksissaan esiin myös väsymyksen sekä mielenterveydelliset syyt, kuten masennuksen, ahdistuksen ja syömishäiriöt liikunnan esteinä (Hirvensalo & Koski, 2025, 48). Lisäksi heikolla kilpailumenestyksellä osoitetaan olevan yhteys kilpaurheiluharrastuksen lopettamiseen. (Palomäki ym. 2024, 547.) Tällaisten syiden vuoksi lopettamista voitaisiin pyrkiä vähentämään vanhempien toimesta vahvemman tuen antamisella urheileville lapsille ja nuorille.

Avoimissa vastauksissa havaitaan muutamien nuorten sanoittavan lopettamisen syyksi vanhempien vähäisen tuen (Palomäki ym. 2024, 551), mikä osoittaa nuorten kokevan tuen merkitykselliseksi harrastamisen jatkon kannalta. LIITU-tutkimus osoittaa, että äidit kannustavat enemmän kuin isät, mutta lapset ja nuoret keskustelevalt liikunnasta ja urheilusta useammin isien kuin äitien kanssa. Tytöt ja pojat kokevat saavansa tukea tasavertaisesti, mutta tytöt saavat tukea isältään vähemmän kuin pojat. (Palomäki, Laukkanen & Huotari, 2025, 53–54.) Henkisen tuen osalta on siis havaittavissa eriarvoisuutta sukupuolten välillä. Lisäksi ikäryhmien välinen vertailu havainnollistaa, että eriarvoisuutta esiintyy myös iän mukaan. Erityisesti 15-vuotiaat raportoivat kokevansa vanhempien tukea vähemmän kuin muut muun muassa liikkumiseen liittyvän kannustamisen ja keskustelemisen osalta (Palomäki, Laukkanen & Huotari, 2025, 56). Huomionarvoista on myös se, että

urheiluseurassa harrastavan kilpaurheilijan keskimääräinen lopettamiskä on 14,8 vuotta (Palomäki ym. 2024, 545) ja juuri sen ikäiset kokevat puutteita vanhempien henkisessä tuessa. 15-vuotiaat liikkuvat kaikista vähiten kavereidensa kanssa eli sekään ei suoraan selitä etääntymistä vanhemmista (Palomäki, Laukkanen & Huotari, 2025, 56). Vanhemmilta saatavan tuen taso siis eriarvoistaa urheilevia lapsia ja nuoria.

Kilpaurheilu aiheuttaa kuormitusta urheilijalle fyysisellä, psyykkisellä sekä sosiaalisella tasolla. Vanhempien henkisen tuen merkitys kilpaurheilijalle perustuu siihen, että kuormittunut urheilija kokee ymmärrystä ja välittämistä vanhempiensa suunnalta. Urheileva lapsi pääsee purkamaan kokemiensa tunteita vanhemmilleen, joiden tuki suojaa ja vahvistaa mielenterveyttä sekä tukee suorituskyykyä kilpaurheilun haastavassa toimintaympäristössä. Henkinen tuki eroaa arkisesta tuesta siten, että sen antaminen ei suoraan vaadi taloudellisia resursseja. Tuki ilmenee keskusteluina ja läsnäolona eli se vaatii vanhemmilta ajallista panostusta. Henkisen tuen antaminen ei kuitenkaan ole samalla tavalla sidottua esimerkiksi harjoittelu-aikoihin kuin arkinen tuki, sillä keskustelut ja läsnäolo ilmenevät vapaammin osana perheen tavanomaista elämänrytmää.

Seuraavaksi tutkielmani etenee johtopäätöksiin, joihin kokoan tutkielmani keskeisimmät havainnot sekä päätelmät ja yhdistän ne laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Lisäksi esittelen tutkielmani rajoitteiden sekä tulosten pohjalta tunnistamiani jatkotutkimustarpeita.

7 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen tutkinut lasten ja nuorten eriarvoisuutta kilpaurheilussa vanhempien taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten pääomien näkökulmasta. Muodostin pääomien pohjalta arkisen ja henkisen tuen käsitteet, jotka tuottivat ymmärrystä siitä, miten vanhempien resurssit ovat yhteydessä tuen antamiseen ja miten tuen määrä eriarvoistaa lapsia sekä nuoria urheilun kentällä. Hyödynsin tutkimuksessani aiempaa tutkimuskirjallisuutta ja toteutin tutkimuksen integroivana kirjallisuuskatsauksena, mikä mahdollisti monipuolisen aineiston käytön eli eri pääomien käsitteiden yhdistämisen yhteen tutkimukseen. Tutkimukseni tavoitteena oli käsitellä vanhempien pääomia erikseen ja lisäksi hyödyntää niiden sidosteisuutta toisiinsa tuottaakseni kattavampaa ymmärrystä vanhempien resurssien yhteydestä lasten ja nuorten mahdollisuuksiin sekä esteisiin urheiluharrastuksissa.

Analyysini pohjautui Bourdieun (1984, 1986) pääomateoriaan ja sen avulla eri pääomien merkitykset jäsenyivät eriarvoisuuden muodostumisessa. Valitussa aineistossa korostui taloudellisen pääoman keskeinen rooli lasten ja nuorten urheilun eriarvoisuudelle. Yleinen kustannustason nousu ja kilpaurheilun harjoitteluintensiteetin kasvu ovat kohottaneet harrastuskustannuksia (Puronaho, 2014, 52–57). Harrastuksista on siis tullut yhä kalliimpia samalla, kun yleinen kustannustason nousu on aiheuttanut myös vanhempien taloudellisten resurssien vähentymistä. Vanhempien tulotaso on alkanut vaikuttamaan yhä nuorempien lasten harrastamisen mahdollisuuksiin eli lasten välille muodostuu eriarvoisuutta urheilun kontekstissa yhä varhaisemmassa vaiheessa (Lounassalo ym. 2025). Perhemuodolla on olennainen yhteys vanhempien taloudellisen pääoman määrään. Pienipalkkaiset, yksinhuoltajat sekä perheet, joissa on useampia lapsia ovat yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa (Palomäki ym. 2024, 549; Hakamäki ym. 2014, 41). Eriarvoisuus näkyy luokkien välillä siten, että korkeamman palkkatason vanhempien lapset harrastavat useammin urheiluseuroissa, harjoittelevat määrällisesti enemmän ja pystyvät valitsemaan urheilulajinsa muita useammin (Lounassalo ym. 2025; Palomäki ym. 2016; Hakamäki ym. 2014, 29). Kilpaurheilu perustuu tavoitteelliseen ja päämäärätietoiseen harjoitteluun, jolloin suurempi harjoitusmäärä tyypillisesti ennustaa parempaa menestystä kilpaurheilulajeissa.

Vanhempien kulttuurisen pääoman merkitys nousi tutkimuksessa usean aineiston perusteella keskeiseksi havainnoksi eriarvoisuuden kannalta. Vanhempien urheilukulttuurisella pääomalla, eli urheiluun kytkeytyvillä tiedoilla ja taidoilla, sekä vanhempien koulutuksella havaittiin yhteys lasten ja nuorten harrastuksen aloittamiseen sekä harrastusintensiteettiin

(Aarresola & Konttinen, 2012; Lounassalo ym. 2025; Palomäki ym. 2016; Vandermeersch, Vos & Scheerder, 2014). Vanhempien aiempi urheilukokemus sekä nykyinen liikunta-aktiivisuus ovat yhteydessä lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen (Palomäki ym. 2016; Vandermeersch, Vos & Scheerder, 2014, 477). Äitien ja isien vaikutuksen havaittiin eroavan toisistaan, mutta kokonaiskuvassa vanhempien urheilukulttuurinen pääoma edistää lasten liikunnallista elämäntapaa (Palomäki ym. 2016, 94–96). Tavoitteellisesti kilpailevien urheilijoiden vanhemmilla todettiin olevan kilpaurheilutaustaa harrastekisaajia useammin (Aarresola & Konttinen, 2012, 31–33). Korkeammin koulutettujen vanhempien lapset ovat aktiivisempia liikkujia ja vanhempien koulutuksen sekä lasten ja nuorten harrastamisen yhteys korostuu erityisesti urheiluseuraharrastamisessa (Lounassalo ym. 2025; Hakamäki ym. 2014, 29; Asunta ym. 2025, 131–132). Tämä yhdistyy osaltaan myös taloudelliseen pääomaan, sillä korkeammin koulutetuilla on yleensä parempi tulotaso ja näin ollen paremmat valmiudet vastata kilpaurheilun korkeisiin kustannuksiin kuin vanhemmilla, jotka ovat matalasti koulutettuja ja pienipalkkaisia.

Urheilevat lapset ja nuoret kokevat vanhemmilta saatavan tuen tärkeäksi, mutta erilaisten arkisen ja henkisen tuen muotojen vaikuttavuudesta ei löytynyt juuri ollenkaan tutkimusta. Osalla vanhemmista ei ole riittävästi ajallisia ja taloudellisia resursseja tukea lastensa harrastamista, mutta jos tiedettäisiin, että mitkä tukemisen tavat ovat urheiluharrastuksen jatkon kannalta merkityksellisimpiä niin urheilua arvostavat vanhemmat voisivat kohdistaa rajallisia resurssejaan eniten niihin. Olisi kiinnostavaa saada tutkimustietoa myös siitä, miten eri sosioekonomisiin asemiin kuuluvat vanhemmat arvottavat urheilun lastensa elämässä ja mitkä asiat vaikuttavat arvostuksen muodostumiseen eniten. Lisätutkimuksen tarve paikantuu erityisesti vanhempien resurssien kerrostuneisuudesta seuraavan eriarvoisuuden ja sen vaikutusten tutkimukseen lasten ja nuorten elämässä. Osa hyödyntämistäni tutkimuksista perustui lapsilta ja nuorilta kerättyyn kyselyaineistoon, mutta niissä ei ilmennyt heidän kokemuksiaan tai tunteitaan urheilun eriarvoisuudesta. Niiden tutkiminen olisi kiinnostavaa erityisesti niiden lasten ja nuorten kohdalla, jotka olisivat halunneet jatkaa urheilua, mutta ovat lopettaneet kasvaneiden harrastuskustannusten vuoksi.

Liikunta edistää terveyttä ja urheiluharrastukset integroivat hyvinvointia tukevia elämäntapoja urheilevien lasten ja nuorten elämään. Näin ollen olisi merkityksellistä tutkia sitä, miten organisoidun urheilun harrastamisen lopettaminen eri ikävaiheissa ennustaa lapsen tai nuoren tulevaa liikunta-aktiivisuutta. Eli missä elämänvaiheessa, millä intensiteetillä ja kuinka kauan lapsen tulisi harrastaa urheilua, jotta hän omaksuisi terveyttä sekä hyvinvointia edistäviä

elämäntapoja siten, että ne muodostuvat arvoiksi ja kulttuuriseksi pääomaksi lapsille. Lisäksi kilpaurheilun kustannuskehitystä ja sen taustatekijöitä tulisi tutkia tarkemmin, sillä kohonneet kustannukset ovat vaikuttaneet keskeisesti eriarvoisuuden lisääntymiseen kilpaurheilun kentällä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kilpaurheilun harrastaminen on luokkasidonnaista, sillä vanhempien taloudellinen ja kulttuurinen pääoma muodostavat merkittävät raamit lasten ja nuorten mahdollisuuksille osallistua kilpaurheiluun. Vanhempien sosiaaliset suhteet ja verkostot ovat myös lasten sosiaalista pääomaa ja analyysin perusteella ilmenee, että perheen ulkopuolisesta sosiaalisesta pääomasta etenkin lähiverkostot ovat keskeisiä sosiaalisia suhteita lasten ja nuorten harrastusten tukemisessa. Lähiverkostojen merkitys korostuu niissä perheissä, joissa on vain yksi huoltaja. (Zehl, Thiel & Nagel, 2023, 191–192.) Perheen sisäisen sosiaalisen pääoman tärkeys kilpaurheilun kannalta korostuu lasten ja vanhempien välisissä sosiaalisissa suhteissa, joissa vanhemmat antavat tukea lapsilleen kilpaurheilun arjessa sekä konkreettisesti että emotionaalisesti. Vanhempien arkinen sekä henkinen tuki urheilulle lapsille ja nuorille osoittautui keskeiseksi urheiluharrastukseen osallistumisen ja sen parissa pysymisen kannalta. Tuen antaminen yhdistyy myös yhteiskunnalliseen luokkaan, sillä korkeampaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvilla vanhemmilla on enemmän ajallisia sekä taloudellisia resursseja tukea urheilua harrastavia lapsiaan (Zehl, Thiel & Nagel, 2023).

Kilpaurheilun kentällä luokka paikantui keskeiseksi tekijäksi sen taustalla, millaiset taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset resurssit vanhemmilla on. Vanhempien taloudellisella, kulttuurisella sekä sosiaalisella pääomalla ilmenee olevan toisiaan vahvistava vaikutus ja kilpaurheilun kenttä palkitsee niitä, joilla on eniten pääomia. Pääomat kasautuvat luokkien kesken epätasaisesti, mistä seuraa lapsille ja nuorille eriarvoiset toimintamahdollisuudet kilpaurheilun kentällä. Kilpaurheilun kenttä on yksi sosiaalisen uusintamisen paikoista yhteiskunnassa, missä ylläpidetään sosiaalisen hierarkian logiikkaa. Luokka uusiintuu, kun saadut edellytykset siirtyvät edelleen sukupolvelta toiselle, jolloin eriarvoisuus on rakenteellista. Eri luokka-asemiin kuuluvilla vanhemmilla on eriarvoiset mahdollisuudet huolehtia elämäntavoista, jotka tuottavat lapsille ja nuorille terveyttä sekä hyvinvointia. Tutkielmani toi esiin, että kilpaurheilun kenttä eriarvoistaa erilaisiin yhteiskunnallisiin luokkiin kuuluvia lapsia ja nuoria yhä nuoremasta ikäluokasta alkaen. Eriarvoistavat rakenteet syrjivät etenkin haavoittuvaisessa asemassa olevien perheiden lapsia eli niitä, joiden vanhempien taloudelliset, kulttuuriset sekä sosiaaliset resurssit ovat heikommat esimerkiksi perhemuodon vuoksi.

Vanhempien luokka-asema heijastuu lasten elämäntapoihin liikuntasuosituksen saavuttamisen sekä ruutuajan suhteen (Asunta ym. 2025, 136; Hakamäki ym. 2014, 18) ja erilaiset elämäntavat muodostavat terveyseroja eri luokkiin kuuluvien lasten sekä nuorten välille.

Lasten ja nuorten eriarvoinen pääsy kilpaurheilun pariin muodostaa terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä eroja, sillä liikunta on yksi keskeisistä tekijöistä väestöryhmien välisten terveyserojen syntymisen taustalla. (Harkimo, Virta & Paajanen, 2016, 10–17.) Kilpaurheilua harrastavat lapset ja nuoret täyttävät muita todennäköisimmin päivittäisen liikuntasuosituksen sekä käyttävät vähemmän ruutuja (Asunta ym. 2025, 136; Hakamäki ym. 2014, 18). Lapsena opitut liikunnalliset elämäntavat ennustavat liikkumista aikuisiässä eli lasten urheiluharrastamisen hyödyt kantavat pitkälle elämään. Jokaisella lapsella on oikeus terveyteen (Aira, Helander, Pekkarinen & Tuukkanen, 2023, 28) sekä hyvinvointiin ja oman potentiaalinsa toteuttamiseen taloudellisista lähtökohdista huolimatta. Lapsilla on oikeudellisesti tunnustettu erityisasema sekä kansallisessa että kansainvälisessä lainsäädännössä terveyden ja hyvinvoinnin takaamiseksi (Aira ym. 2023, 28–36).

Urheiluharrastukset tukevat lapsen ja nuoren kehitystä, tarjoavat sosiaalisia verkostoja ja ehkäisevät syrjäytymistä. Urheilun parissa opitaan lajitaitoja sekä sosiaalisia taitoja. Mikäli nämä taidot rakentuvat keskeisesti kilpaurheilun kentällä ja jos kentälle pääsy on luokkasidonnaista niin kyseessä on merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Kilpaurheilun kentän eriarvoisuus rakentuu resurssien epätasaisesta jakautumisesta yhteiskunnassa. Kenttä edellyttää vanhemmilta pääomia, joita he voivat kääntää lastensa pääomiksi siten, että lapset pääsevät osallistumaan urheiluharrastuksiin ja omaksumaan urheilun kentältä kulttuurista pääomaa, kuten tietoja ja taitoja. Kun nämä tiedot ja taidot tulevat hyödyksi muilla elämän osa-alueilla ja mikäli tavoitteellinen urheilu lapsuudessa kääntyy aikuiselämän kyvykkyydeksi sekä menestymiseksi, urheiluun liittyvät eriarvoisuudet ja niiden rakentuminen ovat erittäin keskeisessä asemassa yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kokonaisuudessa.

Eriarvoisella pääsyyllä urheiluharrastusten pariin on laajempia yhteiskunnallisia seurauksia sosiaalisen eriytymisen ja terveyden sekä hyvinvoinnin näkökulmista. Lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy urheiluharrastuksiin olisi yksi tapa katkaista sukupolvittunutta rakenteellista eriarvoisuutta, mutta se vaatii yhteiskunnalta investointeja. Eriarvoisuuden ennalta ehkäiseminen vähentäisi kansantaloudelle aiheutuvia kustannuksia ja lisäisi fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista hyvinvointia niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Lasten ja nuorten kilpaurheilun eriarvoisuus on tärkeä aihe jatkotutkimukselle, sillä sen avulla

voidaan tunnistaa epäkohtia, joiden ymmärtäminen on keskeistä yhdenvertaisuuden sekä sosiaalisen muutoksen edistämisen kannalta.

Lähteet

- Aarresola, O., & Konttinen, N. (2012). Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Liikunta & Tiede*, 49(6), 29–35.
- Ahto, A., & Kaski, S. (2021). Miten kilpaurheilu vaikuttaa lasten ja nuorten henkiseen hyvinvointiin? *Liikunta & Tiede*, 58(1), 38–40.
- Aira, A., Helander, M., Pekkarinen, E., & Tuukkanen, T. (toim.). (2023). Terveys ja lapsen oikeudet (Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2023:7). Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Andersen, P.L., & Bakken, A. (2019). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), 921–937.
- Asunta, P., Hakamäki, M., Huhtiniemi, M., Huovinen, T., & Tammelin, T. (2025). Liikuntakäyttäytyminen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Teoksessa: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1). Valtion liikuntaneuvosto. 127–153.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819–840.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Greenwood. 241–258.
- Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K. & Tammelin, T. (2014). Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Teoksessa: Mikä maksaa? (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2). Valtion liikuntaneuvosto. 11–41.
- Harkimo, L., Virta, S., & Paajanen, M. (2016). Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19). Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Harwood, C. G., & Knight, C. J. (2015). Parenting in youth sport: A position paper on parenting expertise. *Psychology of Sport and Exercise*, 16(1), 24–35.
- Hirvensalo, M., & Koski, P. (2025). Lasten ja nuorten liikunnan esteet. Teoksessa: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1). Valtion liikuntaneuvosto. 47–52.

- Hoffmann, M. D., Barnes, J. D., Tremblay, M. S., & Guerrero, M. D. (2022). Associations between organized sport participation and mental health difficulties: Data from over 11,000 US children and adolescents. *PLoS one*, 17(6), e0268583.
- Holt, N. L., Tamminen, K. A., Tink, L. N., & Black, D. E. (2009). An interpretive analysis of life skills associated with sport participation. *Qualitative research in sport and exercise*, 1(2), 160–175.
- Hämälä, R., Villberg, J., Ng, K., & Kokko, S. (2025). Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1). Valtion liikuntaneuvosto. 21–30.
- Joyce, D., & Lewindon, D. (toim.). (2014). High-performance training for sports. *Human Kinetics*.
- Kokko, S. & Hämälä, R. (toim.). (2025). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1). Valtion liikuntaneuvosto.
- Kwon, S., Janz, K. F., Letuchy, E. M., Burns, T. L., & Levy, S. M. (2016). Parental characteristic patterns associated with maintaining healthy physical activity behaviour during childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 13(1), 58.
- Lempinen, M. (2023). Äiti harkitsi äärimmäisiä toimia lapsensa puolesta – näin harrastamisen järkyttävät hinnat piinaavat perheitä. *Urheilulehti*, 11.
- Liikuntalaki (390/2015). https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/390#chp_1.
- Lounassalo, I., Kukko, T., Suominen, T., Palomäki, S., Kaseva, K., Rovio, S., Pahkala, K., Hirvensalo, M., Yang, X., Lehtimäki, T., Raitakari, O., Tammelin, T., & Salin, K. (2025). Sociodemographic determinants of youth sports club participation across two generations: The Young Finns Study. *Journal of Public Health*, 1–13.
- Palomäki, S., Huotari, P., & Kokko, S. (2017). Vanhempien ja kavereiden tuen yhteys nuoruusiän fyysiseen aktiivisuuteen. *Liikunta & Tiede*, 54(2–3), 83–90.
- Palomäki, S., Laherto, L., Kukkonen, T., Hakonen, H., & Tammelin, T. (2016). Vanhempien hyvä koulutus- ja tulotaso lisäävät nuorten liikkumista etenkin urheiluseuroissa. *Liikunta & Tiede*, 53(4), 92–98.
- Palomäki, S., Laukkanen, A., & Huotari, P. (2025). Vanhemmat ja kaverit lasten ja nuorten liikkumisen tukena. Teoksessa: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa:

- LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024 (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1).
Valtion liikuntaneuvosto. 53–59
- Palomäki, S., Päreluoto, T., Blomqvist, M., Mononen, K., & Kokko, S. (2024). Moni luopuu urheiluharrastuksesta nuoruusiässä – kilpaurheilijat lopettavat osin eri syistä kuin muut harrastajat. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 61(4). 541–554.
- Puronaho, K. (2014). DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Teoksessa: Mikä maksaa? (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2). Valtion liikuntaneuvosto. 49–64.
- Saaristo, K., Jokinen, K., & Werner Söderström osakeyhtiö, kustantaja. (2004). *Sosiologia*. WSOY.
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto, *Opetusjulkaisu* 62, 1–41.
- Skille, E. Å. (2011). Sport for all in Scandinavia: sport policy and participation in Norway, Sweden and Denmark. *International journal of sport policy and politics*, 3(3), 327–339.
- Sutcliffe, J. T., Fernandez, D. K., Kelly, P. J., & Vella, S. A. (2024). The parental experience in youth sport: A systematic review and qualitative meta-study. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 17(1), 236–263.
- Therborn, G. (2013). *The killing fields of inequality*. Polity Press.
- Tilastokeskus. (2023). Köyhyys- tai syrjäytymisriski iän ja sukupuolen mukaan, 2018–2023. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__eot/statfin_eot_pxt_13xn.px/table/tableViewLayout1/. Luettu 15.11.2025.
- Tulonjakotilasto. (2024). Pienituloisia 736 800 vuonna 2023. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/julkaisu/cm49y0x3b1wpi07urvc30romg>. Luettu 8.12.2025.
- UKK-instituutti. (2013). Liikunta vaikuttaa lapsen ja nuoren kehitykseen. https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-vaikutukset/liikunta-ja-lapsen-ja-nuoren-kehittyminen/?srsltid=AfmBOopcr_q_NoKalJoXwBgMpxOiNLqo5mgv2Nyam_i3I7tSSxxrzpJs. Luettu 1.10.2025.
- Vandermeerschen, H., Vos, S., & Scheerder, J. (2014). Towards level playing fields? A time trend analysis of young people's participation in club-organized sports. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(4), 468–484.
- Vilkka, H., & Art House, kustantaja. (2023). Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House.

- Wang, L., Xu, J., & Liu, Y. (2024). The impact of team cohesion on athlete engagement in collegiate basketball leagues: the moderating role of paternalistic leadership. *Frontiers in Psychology*, 15, 1473506.
- Wheeler, S., & Green, K. (2014). Parenting in relation to children's sports participation: Generational changes and potential implications. *Leisure Studies*, 33(3), 267–284.
- Zehl, R., Thiel, A., & Nagel, S. (2023). Children's sport opportunities and parental support in single-parent families with a lower socio-economic status: An ecological perspective. *European Journal for Sport and Society*, 20(2), 179–200.